

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Matriční úřady v České republice

Předkládá: Lucie Langerová

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Lucie LANGEROVÁ
Osobní číslo:	R21B0094P
Studijní program:	B0421A220009 Právní specializace
Téma práce:	Matriční úřady v České republice
Zadávací katedra:	Katedra veřejné správy

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Pojem matrika
3. Matriční úřady
4. Působnost na úseku matrik
5. Oznamovací povinnost matrik
6. Činnost matričních úřadů
7. Matrikář / matrikářka
8. Závěr

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

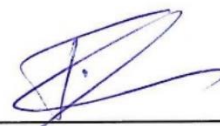
HENYCH, V.: Zákon o matrikách s komentářem. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2015: ISBN 978-80-7380-525-8.
MOTEJL, Otakar a Miloš VALÁŠEK. Matriční úřady. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, c2008.
Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-254-3404-8.
DAUBNEROVÁ, Alena. Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku. Praha: Linde Praha, 2013. Praktická právní příručka. ISBN 978-80-7201-930-4.
MORÁVKOVÁ, Jitka. Základy matričního práva: praktický průvodce a rádce úředníka pro přípravu na matriční zkoušku podle zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2022. ISBN základymatričníhoprávaisbn978-80-7616-128-3.
ÚZ: Vnitřní správa. Ostrava: Sagit, a.s., 2018: ISBN 978-80-7488-304-0.
Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. února 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Matriční úřady v České republice“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne 25. 03. 2024

.....

Lucie Langerová

Poděkování

Mé poděkování patří JUDr. Tomáši Loudovi, CSc., a to za odborné vedení práce, za jeho čas a hodnotné poznámky a rady, které mi byly nápomocné při zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	7
ÚVOD.....	8
1 POJEM MATRIKA.....	9
1.1 MATRIČNÍ UDÁLOSTI A MATRIČNÍ SKUTEČNOSTI.....	9
1.2 HISTORICKÝ VÝVOJ.....	10
2 MATRIČNÍ ÚŘADY.....	12
3 PŮSOBNOST NA ÚSEKU MATRIK.....	12
3.1 ZVLÁŠTNÍ PŮSOBNOST.....	13
4 OZNAMOVACÍ POVINNOST MATRIK.....	16
5 ČINNOST MATRIČNÍCH ÚŘADŮ.....	17
5.1 MATRIČNÍ KNIHY.....	17
5.1.1 KNIHA NAROZENÍ.....	19
5.1.2 KNIHA MANŽELSTVÍ.....	20
5.1.3 KNIHA REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ.....	22
5.1.4 KNIHA ÚMRTÍ.....	23
5.2 ZÁPIS DO MATRIČNÍ KNIHY.....	23
5.2.1 PŘÍSLUŠNOST K ZÁPISU DO MATRIČNÍ KNIHY.....	26
5.3 DODATEČNÝ ZÁPIS, DODATEČNÝ ZÁZNAM, OPRAVA ZÁPISU.....	27
5.4 OBNOVENÍ MATRIČNÍ KNIHY A SBÍRKY LISTIN.....	29
5.5 VYDÁVÁNÍ MATRIČNÍCH DOKLADŮ A VYSVĚDČENÍ.....	30
5.6 NAHLÍŽENÍ DO MATRIČNÍCH KNIH.....	35
5.7 ARCHIVACE.....	36
5.8 DIGITALIZACE MATRIK V ARCHIVECH.....	37
5.8.1 DIGITALIZACE VE SOA V PLZNI.....	38
6 MATRIKÁŘ / MATRIKÁŘKA.....	39
6.1 ZKOUŠKY A PRŮBĚŽNÉ VZDĚLÁVÁNÍ.....	40
7 ZMĚNY V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ V ROCE 2024.....	45
8 PŘESTUPKY NA ÚSEKU MATRIK.....	48
ZÁVĚR.....	50
RESUMÉ.....	51
SUMMARY.....	51
POUŽITÁ LITERATURA.....	53
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	56
PŘÍLOHY.....	I

SEZNAM ZKRATEK

SOA Státní oblastní archiv

ZOZ Zkouška zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na rozsáhlou tematiku spojenou s matričními úřady, které představují podstatný prvek ve správě matričních událostí fyzických osob žijících v České republice. Toto téma jsem si vybrala z důvodu toho, že tuto problematiku považuji za důležitou a věřím, že by neměla být přecházena. Opomíjena by dle mého názoru neměla být hlavně proto, že činnost matričních úřadů má přímý dopad na občany, a tím se stává aktuálním a významným námětem k řešení. Téma je také velmi rozsáhlé a komplexní, což poskytuje prostor pro zkoumání. Zajímavá je též organizační struktura matričních úřadů a jejich funkce napříč dalšími institucemi.

Úvodní část této bakalářské práce vysvětluje definici pojmu "matrika" a týká se analýzy matričních událostí a skutečností, které jsou do matrik zaznamenávány. Důležitou součástí je přehled historického vývoje matrik sahající až do prvních uskutečněných záznamů až po jejich právní úpravu. Důležitost je přikládána i působnosti matričních úřadů a jejich povinnostem. Matriční úřady plní širokou škálu činností. Škála činností matričních úřadů obsahuje vedení matričních knih a zápisů do nich a vydávání matričních dokladů. Pozornost je vkládána i do problematiky archivace a digitalizace matrik, jelikož se jedná o důležitou složku v zachování historie naší země, především historie našich občanů, s úmyslem zajistit tak informace pro následující generace. Konkrétněji je zde zachycen postup digitalizace Státního oblastního archivu v Plzni. Důležitou činnost na úseku matrik vykonávají primárně matrikáři. Práce se zabývá také nároky, které jsou na tyto úředníky kladeny. Důležitou zmínkou je neustálá novelizace právní úpravy týkající se matrik, která na tento úsek přináší modernizaci.

Práce si klade za cíl poskytnout důkladný přehled o dané problematice a souvisejících tématech týkajících se především organizace a právní úpravy.

1 POJEM MATRIKA

Pojem matrika je vymezen zákonem č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů jako státní evidence narození, uzavření manželství, či vzniku registrového partnerství a úmrtí fyzických osob na území České republiky a v cizině, jde-li o státního občana České republiky.¹ Zákon o matrikách řeší problematiku vstupního „registru“ pro všechny registry veřejného práva.² Jedná se tedy o tzv. primární evidenci. Matriční události a matriční skutečnosti se zprvu zaznamenávají do matriky a dále jsou svěřeny do dalších evidencí, jako je například evidence obyvatel.³

Termín „matrika“ je také využíván ve významu matrika, jakožto matriční kniha.⁴ Třetím významem pojmu je také matrika, jako matriční úřad.⁵

1.1 MATRIČNÍ UDÁLOSTI A MATRIČNÍ SKUTEČNOSTI

Význam matriky tedy spočívá v evidenci matričních událostí a matričních skutečností.⁶ Matrika je dělena dle matričních událostí. Pro každou matriční událost je vytvořena příslušná matrika. Matriční událostí je narození, uzavření manželství a úmrtí.⁷ Od roku 2006 je k matričním událostem řazen také vstup do registrovaného partnerství.⁸ Od těchto událostí je odvíjeno vedení matriky. Matriky jsou tedy děleny na matriku narození, pro kterou je vedena kniha narození a matriku manželství, pro kterou je vedena kniha manželství. Pro matriku úmrtí se vede kniha úmrtí a pro matriku partnerství je vedena kniha partnerství.⁹ Na pojem „matrika“ je zde tedy nahlíženo jako na matriční knihu. Matriční skutečnosti jsou vázány na matriční události a doplňují a mění se jimi zápisy v matriční knize. Samy o sobě

¹ § 1 odst. 1 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o matrikách, jménu a příjmení“)

² HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8 s. 16

³ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [MVČR]. PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ: studijní pomůcka pro přípravu matriční části zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství (zpracováno podle právního stavu platného k 1. 1. 2023) [online]. Praha, 2023 [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8. Dostupné z: https://www.institutpraha.cz/obj/files/8/sys_media_5826.pdf s. 12 (dále jen „PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ“)

⁴ § 1 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁵ § 2 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 12

⁷ MOTEJL, Otakar a Miloš VALÁŠEK. *Matriční úřady*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-254-3404-8 s.12

⁸ zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

⁹ § 1 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení

nejsou v matrikách evidovány. Jedná se například o určení otcovství či změnu jména nebo příjmení.¹⁰

1.2 HISTORICKÝ VÝVOJ

Historie matrik sahá až do počátku křesťanství. Matriky byly v této době spojeny s římskokatolickou církví. Z počátku byly vedeny křestní knihy a od dob Justiniána, tedy v letech 482 – 565, byla vedena také kniha manželství. Matriky nebyly vedeny jednotnou právní úpravou, jelikož žádná neexistovala. O matrikách se již v roce 1137 zmiňoval Lateránský koncil. Zabýval se otázkou matrik a doporučoval, aby byla vedena pouze evidence osob, které byly pokřtěny, nebo kterým byly uděleny svátosti. Na Tridentuském koncilu byla vydána směrnice, kterou byla stanovena duchovní povinnost zapisovat do matriky křty a manželství. Pro vedení matrik měla tato směrnice velký význam, jelikož se jednalo o první stanovenou povinnost v zapisování potřebných údajů do knih. V roce 1614 byl vydán papežem římskokatolické církve Římský rituál. Římský rituál upevnil povinnost zapisovat do knih úmrtí.

Samotný pojem „matrika“ byl použit až v první polovině 17. století biskupem Augustinem Barbosou. Do této doby tedy knihy narození, úmrtí nebo uzavření manželství nebyly označovány za matriky. Pojem "matrika" byl poprvé oficiálně zaveden v právních předpisech v roce 1722, a to konkrétně ve Dvorském dekretu. Od této historické události se tento termín stává běžně používaným.¹¹

Na našem území se počátek matrik datuje k roku 1591, kdy bylo na Moravě na Olomoucké synodě rozhodnuto o vedení matrik. V Čechách bylo o vedení matrik rozhodnuto později na pražské synodě, tedy v roce 1605.¹² Každá farnost měla svou matriční knihu, do které se zapisovaly všechny matriční události. Zápis byl uskutečňován chronologicky a nebyly vedeny matriky úmrtí. Od poloviny 17. století bylo vedení matrik uskutečňováno téměř po celém našem území. Převládala zápis v latině, ale byla využívána i čeština, němčina a v příhraničí také polština. Zásah Marie Terezie do problematiky matrik byl velmi významný. Za její vlády byl nařízen strukturovaný formát matričních knih, který je využíván do dnes. U zápisu

¹⁰ MOTEJL, Otakar a Miloš VALÁŠEK. Matriční úřady. s. 12

¹¹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 11

¹² Matriky. GENEÁ [online]. 2012 [cit. 2023-01-13]. Dostupné z: <http://www.genea.cz/informace/badani-v-archivu/matriky/>

nemanželských dětí byl povolen zápis jména otce, a také bylo zrušeno zpoplatnění zápisu do matrik. Důležitou změnou, která nastala za vlády Marie Terezie, byla povinnost užívat příjmení. K významné situaci v oblasti matrik na území České republiky došlo také v roce 1781, kdy Josef II. prohlásil matriky za veřejné listiny. Od roku 1784 byly matriky stále vedeny duchovními, ale byla vydávána základní právní úprava státem. Postupem času byly matriky vedeny i dalšími náboženskými společnostmi a církvemi registrovanými státem. V roce 1870 začaly okresní orgány vést matriky pro osoby, které nejsou příslušné k státem uznávaným církvím. V roce 1939 v Sudetech, kde byly matriky vedeny odlišným způsobem, než jak byly vedeny matriky v Protektorátu Čechy a Morava, byly zavedeny tzv. Standesamt neboli stavovské úřady. Úlohou těchto úřadů bylo evidovat narození, uzavření manželství a úmrtí. Bylo před nimi uzavíráno manželství a matriční knihy byly vedeny dvojmo, matriční události byly tedy zapisovány do dvou matričních knih.¹³ K důležitým změnám došlo v období od 1.1. 1950 do 1.7.2001. Matriky začaly být vedeny pouze národními výbory, matriky byly tedy zestátněny. Přijaly se nové zákony jako například zákon č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména a příjmení, který byl zrušen až v roce 2001. 1.7.2001 nabyt účinnosti zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, který tuto problematiku upravuje dodnes.¹⁴ Tento zákon je průběhu let novelizován a je prováděn vyhláškou č. 207/2001 Sb. Od roku 1950 do roku 1958 byly vedeny prvopisy a druhopisy matričních knih. Tato praktika byla změna v roce 1959, kdy místo druhopisu začala být vedena sbírka listin.¹⁵ Cílem dvojího vedení matričních knih je zajistit existenci dvou samostatných a obsahově shodných zdrojů tak, že i v případě ztráty, poškození nebo znehodnocení jednoho z nich zůstane druhý zachován, a umožní tak vždy obnovu "chybějícího" zdroje, jelikož údaje, které jsou do svazků matričních knih zapisované, jsou základními a také výchozími podklady pro takřka všechny další základní státní evidence a informační systémy týkající se fyzických osob.¹⁶ V roce 2003 proběhla reforma veřejné správy, během které vznikly obecní úřady s rozšířenou působností, a také pověřené obecní úřady. Tato reforma též zapříčinila zánik okresních úřadů. Kompetence okresních úřadů v rámci

¹³ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 13 - 14

¹⁴ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 11-12

¹⁵ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 15 - 20

¹⁶ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 224

problematiky matrik byly rozděleny mezi nově vzniklé obecní úřady obcí s rozšířenou působností a mezi krajské úřady.¹⁷ V roce 2006 k matričním událostem přibylo registrované partnerství.¹⁸

2 MATRIČNÍ ÚŘADY

Na území České republiky je k datu 13. 7. 2023 1269 matričních úřadů.¹⁹ V České republice je tedy síť matričních úřadů velmi dostupná. Dále existují 4 újezdni úřady. Zachovanými vojenskými újezdy s újezdními úřady jsou Březina, Boletice, Libavá a Hradiště. Seznam všech matričních úřadů a vymezení jejich působnosti je obsažen v příloze č. vyhlášky Ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

Matričními úřady jsou obecní úřady, v hlavním městě Praze úřady městských částí, v územně členěných statutárních městech, úřady městských obvodů nebo městských částí a pro území vojenských újezdů újezdni úřady.²⁰

3 PŮSOBNOST NA ÚSEKU MATRIK

Působnost na úseku matrik mají obzvláště matriční úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo vnitra a v zahraničí zastupitelské úřady České republiky.²¹ Působnost určena těmto orgánům obcí a krajů je výkonem přenesené působnosti.²²

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou vždy současně i matričními úřady.²³ Na úseku matrik mají kontrolní funkci. Revize probíhá minimálně jednou za dva roky a je během ní kontrolován výkon přenesené působnosti na úseku matrik. Obecní úřady s rozšířenou působností dále provádí kontrolu ve všech matričních úřadech ve svém správním obvodu. Ověřují matriční doklady, doslovné výpisy z

¹⁷ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 15 - 20

¹⁸ zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁹ Matriční úřady. Český statistický úřad [online]. 2023 [cit. 2024-09-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/rso/matricni_urady

²⁰ § 1 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb. vyhláška, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

²¹ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 18

²² § 95a zákona o matrikách, jménu a příjmení

²³ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 20

matričních knih a prohlášení o určení otcovství. Též kontrolují vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství a ke vstupu do partnerství. U matričních knih a u druhopisů matričních knih, které jsou vedené do 31. 12. 1958 vedou sbírky listin, aktualizují je a ověřují je.²⁴

Krajské úřady kontrolují výkon přenesené působnosti. Jedná se tedy o další úřad, který zabezpečuje výkon státní správy na úseku matrik. Mají dozor nad užíváním a změnou jména a příjmení, ve svém správním obvodu, u úřadů s rozšířenou působností a u matričních úřadů. Kontrolu vykonávají minimálně jednou za tři roky u úřadů s rozšířenou působností. U matričních úřadů probíhá kontrola ze strany krajského úřadu alespoň jednou za 6 let. Krajský úřad prověřuje matriční doklady, doslovné výpisy z matričních knih, prohlášení o určení otcovství, vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, či ke vstupu do partnerství a potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize, ve sbírce listin a v druhopisu matriční knihy vedené do 31. 12. 1958., které jsou zařazeny do jeho správního obvodu. Krajský úřad dále také provádí zkoušku odborné způsobilosti k činnostem spojených s výkonem zaměstnání matrikáře, který je do jeho správního obvodu zařazen.²⁵

Ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci, a především matriky, je Ministerstvo vnitra České republiky.²⁶ Ministerstvo vnitra má v rámci své působnosti na úseku matrik zejména kontrolní, koordinační a metodickou úlohu. U krajských úřadů, u úřadů s rozšířenou působností a také u matričních úřadů kontroluje Ministerstvo vnitra výkon přenesené působnosti.²⁷ Kontroly provádí pravidelně a podle tříletého plánu kontrol, který schválila vláda. Ostatní úřady kontroluje toto Ministerstvo dle potřeby.²⁸

4 ZVLÁŠTNÍ PŮSOBNOST

Na úseku matrik je některým matričním úřadům přiznávána speciální působnost. K takovým matričním úřadům patří tzv. zvláštní matrika, Úřad městské části Praha 1 a do nynějška jimi byly také registrující matriční úřady.

²⁴ § 4 zákona o matrikách, jménu a příjmení

²⁵ § 4a zákona o matrikách, jménu a příjmení

²⁶ § 12 odst. 1 písm. b zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

²⁷ § 4b zákona o matrikách, jménu a příjmení

²⁸ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-13]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 21

Zvláštní matrika vznikla 1. ledna v roce 1950 na základě ustanovení § 21 zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách.²⁹ V České republice je jen jedna zvláštní matrika. Je vedena Úřadem městské části Brno-střed. Účelem speciální matriky je sesbírat všechny informace o událostech spojených s evidencí obyvatelstva u jednoho úřadu. Jedná se o matriční úřad, který je pověřený k vedení matričních knih a sbírek listin pro zápisy matričních událostí občanů, ke kterým došlo v zahraničí, na zastupitelském úřadu České republiky v cizině, námořním plavidle nebo také v letadle mimo území České republiky, či na místě, které nepatří pod pravomoc žádného státu.³⁰ Údaje do zvláštní matriky jsou zapisovány obzvláště na žádost. Žádost je podávána u zastupitelského úřadu České republiky, u libovolného matričního nebo krajského úřadu před nímž občan složil státoobčanský slib nebo učinil prohlášení o nabytí státního občanství České republiky. K žádosti musí být připojen cizozemský matriční doklad, který se týká matriční události, která má být zapsána. Dále je potřeba připojit doklad o státním občanství České republiky a další doklady, které jsou k ověření matriční skutečností potřebné.³¹ Pokud by nastala situace, kdy by nebylo možné doložit cizozemský matriční doklad, například z důvodu nereagování cizozemského orgánu na žádost o vystavení tohoto dokladu, může zápis do zvláštní matriky proběhnout na základě jiných veřejných listin.³² Zápis do zvláštní matriky může být také proveden z úřední povinnosti, a to na základě údajů, které jsou uvedeny v cizozemském matričním dokladu, jenž zvláštní matrika získá dle mezinárodních smluv. Pokud nejsou potřebné údaje kompletní, požádá zvláštní matrika příslušný orgán cizího státu o jejich doplnění či specifikaci.³³ Pokud je potřebný překlad údajů, které byly dodány cizím státem, zajistí jej zvláštní matrika sama.³⁴

Na rozdíl od běžných matričních úřadů je Úřad městské části Praha 1 pověřen vedením zápisů o úmrtí osob, které byly na území České republiky za mrtvé prohlášení soudně.³⁵ Vede také zápisy manželství, které byly uzavřeny za přímého ohrožení snoubence, a to pokud k uzavření takového manželství dojde v cizině před velitelem námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České

²⁹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 200

³⁰ § 42 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení

³¹ § 43 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení

³² HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 203

³³ § 43 odst. 6 zákona o matrikách, jménu a příjmení

³⁴ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 205

³⁵ § 10 odst. 4 zákona o matrikách, jménu a příjmení

republiky, před velitelem letadla, které je zapsané v leteckém rejstříku v České republice, nebo před velitelem vojenské jednotky České republiky v cizině. Pokud je přinejmenším jeden ze snoubenců občanem České republiky je oddávající povinen bezodkladně zaslat zvláštní matrice protokol o uzavření manželství pomocí zastupitelského úřadu České republiky. A nastane-li situace, kdy jsou oba snoubenci cizinci, zasílá oddávající protokol o uzavření manželství bez odkladu Úřadu městské části Praha 1.³⁶ Úřad městské části Praha 1 také vydává vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, nebo vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství občanům, kteří nikdy neměli na území České republiky trvalý pobyt.³⁷ Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství a o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství obsahuje identifikační údaje snoubence či budoucího partnera a údaje o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo vstupu do registrovaného partnerství. Obsahem vysvědčení je také datum vydání vysvědčení, otisk úředního razítka a jméno a příjmení společně s podpisem matrikáře. K žádosti o vydání vysvědčení je potřeba doložit doklady, které jsou zákonem stanovené. Jedná se o doklad, kterým žadatel prokáže svou totožnost, tedy občanský průkaz nebo cestovní doklad. Dokládá se také rodný list, výpis z evidence obyvatel o místu trvalého bydliště a o osobním stavu. Pokud již žadatel žil v manželství, nebo partnerství je třeba dodat doklad o zániku manželství či partnerství. Není-li z předložených dokladů možné odvodit správnou podobu užívaného příjmení, musí žadatel předložit také úřední doklad o správné podobě užívaného příjmení.³⁸ Úřad městské části Praha 1 má pravomoc rozhodovat o žádostech o změně jména nebo příjmení u občanů, kteří nikdy neměli trvalý pobyt v České republice.³⁹

Registrující matriční úřady byly vymezeny matriční vyhláškou č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, konkrétně její přílohou č. 4.⁴⁰

V České republice se nacházelo 14 registrujících matričních úřadů. V každém kraji se tedy nacházel jeden takový úřad. Tato síť úřadů nejenom že vykonávala běžné matriční úkony, ale také přijímala prohlášení o uzavření

³⁶ § 41 odst. 1 písm. b zákona o matrikách, jménu a příjmení

³⁷ § 45 zákona o matrikách, jménu a příjmení

³⁸ § 46 zákona o matrikách, jménu a příjmení

³⁹ § 74 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁴⁰ příloha 4 vyhlášky č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení – znění od 1. 7. 2023 do 31. 12. 2023

partnerství.⁴¹ Nicméně, od 1. ledna 2024 došlo ke zrušení těchto registrujících matričních úřadů, a to v důsledku novelizace zákona o matrikách, jménu a příjmení.⁴²

	Matriční úřad:	Správní obvod:
1.	Úřad městské části Praha 1	území hlavního města Prahy
2.	Magistrát města Kladno	území Středočeského kraje
3.	Magistrát města České Budějovice	území Jihočeského kraje
4.	Úřad městského obvodu Plzeň 3	území Plzeňského kraje
5.	Magistrát města Karlovy Vary	území Karlovarského kraje
6.	Úřad městského obvodu Ústí nad Labem-město	území Ústeckého kraje
7.	Magistrát města Liberec	území Libereckého kraje
8.	Magistrát města Hradec Králové	území Královéhradeckého kraje
9.	Magistrát města Pardubice	území Pardubického kraje
10.	Magistrát města Jihlava	území Kraje Vysočina
11.	Úřad městské části Brno-střed	území Jihomoravského kraje
12.	Magistrát města Olomouc	území Olomouckého kraje
13.	Úřad městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz	území Moravskoslezského kraje
14.	Magistrát města Zlín	území Zlínského kraje

Obrázek 1, Seznam registrujících matričních úřadů, zdroj⁴³

5 OZNAMOVACÍ POVINNOST MATRIK

Matriční úřady mají několika zákony stanovenou oznamovací povinnost. Jedním ze zákonů, který oznamovací povinnost matrikám stanovuje, je zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel). § 4a tohoto zákona stanovuje, že matriční úřad zapisuje údaje, které jsou vedené v informačním systému,⁴⁴ konkrétně tedy jméno a příjmení, datum narození, pohlaví, rodné číslo a státní občanství, místo a okres narození, a v případě cizince je zapisováno místo a stát narození. Uváděna je také adresa trvalého pobytu a počátek trvalého pobytu. Dalšími zapisovanými údaji jsou rodinný stav a datum a místo vzniku manželství či registrovaného partnerství společně se jménem manžela či partnera a případně jména dětí. Pokud je osoba již po smrti, uvádí se také datum a místo smrti nebo den, kdy byla osoba soudně prohlášena za mrtvou.⁴⁵

Podle právních předpisů musí matriční úřady v České republice informovat Českou správu sociálního zabezpečení o úmrtí občanů, kteří dosáhli věku 15 let. Tuto povinnost musí vykonat písemně, a to do dvoutýdenní lhůty od data, kdy je

⁴¹ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 24

⁴² Vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů – znění od 1. 1. 2024

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ § 4a zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o evidenci obyvatel“)

⁴⁵ § 3 odst. 3 zákona o evidenci obyvatel

zápis proveden v příslušné matriční knize. Tuto závaznou povinnost plní matriční úřady tím, že zasílají opis úmrtního listu příslušnému úřadu České správy sociálního zabezpečení.⁴⁶

V oblasti dědického práva zasílají matriční úřady příslušným soudům kopii úmrtního listu, která slouží jako důkazní prostředek pro projednání dědictví. Tato opatření jsou uplatňována v situacích, kdy je to v zájmu konkrétních osob majících právo na dědictví, nebo jsou s dědictvím nějak spojeny. Tento způsob zajistí, že dědické řízení probíhá řádně a v souladu se zákonnými požadavky, a zároveň se tak chrání práva a zájmy všech zúčastněných stran.⁴⁷

Matriční úřad zasílá pravidelně, vždy do 5. kalendářního dne měsíce následujícího, statické hlášení Českému statistickému úřadu. Statické hlášení se týká informací o narození, uzavření manželství a úmrtí, která matriční úřad zapsal do matriční knihy.⁴⁸

Dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů mají matriční úřady povinnost, za účelem provozování informačního systému cizinců, oznámit policii údaje o matričních událostech a skutečnostech.⁴⁹

6 ČINNOST MATRIČNÍCH ÚŘADŮ

6.1 MATRIČNÍ KNIHY

Mezi hlavní činnosti matričních úřadů patří správa matričních knih, které slouží k zaznamenávání matričních událostí. Tyto knihy zahrnují záznamy o narozeních, manželstvích, registrovaných partnerstvích a úmrtích. Matriční knihy jsou sestaveny z předem spojených formulářů, které stanovuje matriční vyhláška. Jedním z charakteristických rysů těchto knih je, že nejsou přísně zúčtovatelné, což znamená, že nevyplněná matriční kniha nemá specifické identifikační označení, jako je tomu u jiných matričních dokumentů. Pro identifikaci matričních knih se

⁴⁶ § 11 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

⁴⁷ § 82 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁴⁸ § 9 odst. 7 a § 15 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě

⁴⁹ § 158b zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

využívá vyplnění úvodního listu, který tak slouží jako klíčový prvek k identifikaci a správnému uspořádání těchto důležitých dokumentů.

Na přední straně každé matriční knihy musí být uveden a vyznačen druh matriční knihy, pořadové číslo svazku matriční knihy a také počáteční a konečné datum zápisu do knihy. Povinné je také uvedení názvu obce či města, v hlavním městě Praze a územně členěných statutárních městech i název městské části nebo městského obvodu, nebo název vojenského újezdu, pro které se matriční kniha vede. Svazek matriční knihy vždy obsahuje úvodní list, listy podpisových vzorů, matriční listy, což jsou listy, na které se matriční události zapisují a listy pro abecední jmenný rejstřík. Každý svazek obsahuje maximálně 300 matričních listů, které jsou předem očíslovány.⁵⁰

Jak je již výše zmíněno, tak u matričních knih vedených od roku 1950 do roku 1958 byly vedeny tzv. opisy matričních knih, neboli druhopisy. A od roku 1958 je vyhotovována sbírka listin. Od roku 2006 je ke sbírce listin připojován také výtisk počítačového záznamu.⁵¹ Sbírkou listin je tvořena listinami, které slouží jako podklady pro matriční zápis či jeho změnu, opravu, nebo také jako znalecký posudek, který prokazuje otcovství. Slouží též jako listina, která je nezbytná pro ověření správnosti údajů zapsaných v matriční knize. Sbírkou listin je vedena matričním úřadem pro každou matriční knihu. Vedena je za každý kalendářní rok samostatně. Předávána k uložení je matričním úřadem každý kalendářní rok úřadu s rozšířenou působností nebo krajskému úřadu, a to nejpozději do konce února následujícího roku. Nastanou-li dodatečné zápisy a záznamy nebo opravy po odevzdání sbírky listin k uložení, dodá matriční úřad jednou měsíčně nadřízenému úřadu listiny, na jejichž základě byly opravy, dodatečné zápisy a dodatečné záznamy provedeny.⁵² Matrikář na těchto listinách vyznačí, kdy byl proveden dodatečný zápis, dodatečný záznam a nebo oprava. Matrikář dále uvede datum, připojí úřední razítko matričního úřadu a listinu podepíše.⁵³

⁵⁰ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 28 - 30

⁵¹ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 39 - 40

⁵² § 8 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁵³ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 40

6.1.1 KNIHA NAROZENÍ

Do knihy narození, jak již vyplývá z názvu, je zapisováno narození. Uváděno je jméno a příjmení, datum a místo narození, rodné číslo a pohlaví dítěte. Rodné číslo je identifikačním znakem fyzické osoby a je přiděleno každému dítěti po narození na území České republiky, a to bez ohledu na to, jaké má státní občanství. Rodné číslo je generováno Ministerstvem vnitra České republiky.⁵⁴ Zapisuje se i jméno a příjmení, datum a místo narození, rodné číslo, státní občanství a místo trvalého pobytu rodičů. A na konci je matriční kniha podepsána matrikářem, který zároveň uvede i datum zápisu do matriční knihy. Zápis do matriční knihy je prováděn na základě písemného ohlášení o narození živého či mrtvého dítěte, nebo na základě ústního oznámení o narození dítěte mimo zdravotnické zařízení, pokud matce nebyly ani následně poskytnuty zdravotnické služby. Během ústního oznámení musí oznamovatel prokázat svou totožnost.⁵⁵ Oznámit narození má povinnost poskytovatel zdravotních služeb v jehož zařízení byl dokončen porod, a to do 3 pracovních dnů po porodu. Poskytovatel zdravotních služeb společně s oznámení doloží všechny potřebné dokumenty, jako je například souhlasné prohlášení rodičů o jménu dítěte.⁵⁶ Narození, kdy porod nebyl ukončen ve zdravotním zařízení má za povinnost oznámit lékař, který jako první pomoc během porodu, nebo po porodu poskytoval. Oznámení je povinen ohlásit také do 3 pracovních dnů. Pokud k oznámení nedojde ze strany zdravotnického zařízení ani ze strany lékaře, je narození povinen oznámit rodič dítěte či ten, kdo se o narození dozvěděl, a to nejpozději do 3 dnů po porodu.⁵⁷ K zápisu do knihy narození je potřeba u dítěte, které je narozeno za trvání manželství, doložit oddací list, občanské průkaz, nebo cestovní doklad či průkaz povolení k pobytu cizince. Nutné je také dodat souhlasné prohlášení rodičů o jménu a příjmení dítěte. Bylo-li dítě narozeno mimo manželství a otec není znám je matka povinna předložit prohlášení o jménu, rodný list, občanský průkaz, cestovní doklad nebo průkaz povolení k pobytu. Je-li matka rozvedena musí doložit pravomocný rozsudek o rozvodu manželství a je-li vdovou, dokládá matka úmrtní list manžela. Pokud bylo dítě narozeno mimo manželství a bylo k němu určeno otcovství nebo jehož otcem je muž, který souhlasil s umělým oplodněním, musí jeden z rodičů předložit souhlas rodičů o jménu dítěte,

⁵⁴ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 115

⁵⁵ § 14 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁵⁶ § 16 odst. 4 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁵⁷ § 15 zákona o matrikách, jménu a příjmení

rodný list matky a otce, občanský průkaz či nějaký jiný doklad ověřující totožnost osoby. Důležité je předložit i souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství nebo písemný souhlas muže, který dal k umělému oplodnění, potvrzený poskytovatelem zdravotních služeb, či rozhodnutí soudu o určení otcovství k dítěti.⁵⁸ Kniha narození zůstává uložena po dobu 100 let po provedení posledního zápisu u matričního úřadu.⁵⁹

6.1.2 KNIHA MANŽELSTVÍ

Do knihy manželství matriční úřady zapisují jméno, příjmení, datum a místo narození, rodná čísla, státní občanství a osobní stav, těch osob, které uzavřely manželství. Z informace o osobním stavu snoubenců je lehce odvoditelné, jaké doklady bylo třeba doložit před vznikem manželství. Jelikož manželství není možné uzavřít s osobou, která se již v manželství nachází, je potřeba před uzavřením manželství doložit pravomocný rozsudek o rozvodu manželství nebo úmrtní list manžela. Zapisován je také datum a místo, kdy manželství bylo uzavřeno. Dalšími údaji, které jsou do knihy manželství uváděny, jsou jména a příjmení, společně s datem a místem narození rodičů manželů. Manželé se musí předem dohodnout o příjmení, které budou po vzniku manželství používat. Potřeba je tedy dodat dohodu o příjmení, a pokud si manželé ponechají doposud využívané příjmení, je třeba doložit dohodu o příjmení dětí v ženském a mužském tvaru. Zapisovány jsou také jména, příjmení a rodná čísla svědků. Pokud by byl svědek cizincem a neměl by rodné číslo, uvede se datum a místo jeho narození. Zápis je zakončen podpisem matrikáře společně s datem zápisu do knihy manželství.⁶⁰ Zápis do knihy manželství je prováděn na základě protokolu o uzavření manželství. V protokolu jsou povinně uvedeny údaje o snoubencích jako je jméno, rodné číslo apod. Tyto samé údaje se uvedou i o rodičích snoubenců. Uvádí se též dohody jako je dohoda o společném příjmení. Před vstupem do manželství je potřeba učinit prohlášení o tom, že snoubenci navzájem znají svůj zdravotní stav, nejsou jim známy okolnosti, které by bránily uzavření manželství a že manželé zvážili úpravu jejich budoucích majetkových poměrů. Takové to prohlášení je obligatorním údajem protokolu. Uvádí se i údaje o svědcích, oddávajících a nakonec je protokol ztvrzen podpisy.⁶¹

⁵⁸ § 16 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁵⁹ § 23 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶⁰ § 20 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶¹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 195

Tento protokol je podepisován manželi, svědky a oddávajícími. Pokud manželství uzavírá zmocněnec, podepisuje jej také. Je-li během uzavírání manželství potřebný tlumočník, je též osobou, která protokol podepisuje. Jedná-li se o občanský sňatek uzavíraný za přítomnosti matrikáře, musí protokol o uzavření manželství onen matrikář podepsat.⁶² Matrikář údaje v protokolu ověří pomocí dokladů, které je k uzavření manželství potřeba doložit. Jedná se rodný list, doklad o státním občanství, výpis údajů z informačního systému evidence obyvatel o místě trvalého pobytu snoubence a o jeho osobním stavu. Takovým dokladem je také pravomocný rozsudek o rozvodu manželství předchozího, nebo úmrtní list zemřelého manžela.⁶³ Cizinci, kteří chtějí vstoupit do manželství musí navíc doložit i doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství, pokud jej cizí stát, jehož občanem je osoba, která chce vstoupit do manželství, vydává. Musí doložit i potvrzení o tom, že manželství bude v domovském státě cizince uznáno za platné, pokud jej uzavře zmocněnec.⁶⁴ Pokud je snoubencem dítě, které dovršilo 16 let věku, přiloží k tiskopisu také rozhodnutí soudu o povolení uzavření manželství.⁶⁵ Kniha manželství je uložena po dobu 75 let po provedení posledního zápisu u matričního úřadu.⁶⁶ Snoubenci spolu vstupují do manželství projevením vůle před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města, které jsou matričním úřadem, a to pouze ve správním obvodu tohoto matričního úřadu. Do manželství je možné vstoupit před výše vyjmenovanými orgány, a to i v případě, že nejsou matričními úřady, a to pouze ve správním obvodu této obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst. Snoubenci mohou projevit vůli, že spolu vstupují do manželství také před primátorem hlavního města Prahy, před náměstkem primátora hlavního města Prahy nebo před pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy, taktéž i před primátorem statutárního města, náměstkem primátora statutárního města nebo pověřeným členem zastupitelstva statutárního města, ale pouze ve správním obvodu hlavního města Prahy nebo statutárního města.⁶⁷ Projev vůle o vstupu do manželství je nově od roku 2024

⁶² § 40 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶³ § 33 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶⁴ § 35 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶⁵ § 37 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶⁶ § 23 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶⁷ § 11a odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení

možný i před poslancem nebo senátorem ve správním obvodu jakéhokoliv matričního úřadu. Takovýto poslanec či senátor napíše prohlášení o tom, že přijme prohlášení snoubenců o vstupu do manželství, ti jej poté předloží matrice společně s potřebným tiskopisem.⁶⁸ Manželství se koná v místě a čase stanoveném obcí pro uskutečnění slavnostních obřadů.⁶⁹ Matriční úřad může ale přijmout žádost o uzavření manželství ve kterémkoliv čase a na kterémkoliv místě, které se nachází ve správním obvodu matričního úřadu, a které bude pro uzavření manželství vhodné.⁷⁰

6.1.3 KNIHA REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ

Registrované partnerství platí v České republice od 1. července 2006, kdy nabyl účinnosti zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Dle tohoto zákona vzniká partnerství projevem vůle dvou osob se stejným pohlavím. Projev vůle je činěn formou souhlasné svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství.⁷¹ Osoby, které do partnerství vstupují, provádí prohlášení osobně před matrikářem libovolného matričního úřadu. Matriční úřad prohlášení přijme na jím určeném místě nacházejícím se v jeho správním obvodu a v jím určené době. Stejně jako osoby vstupující do manželství, mohou osoby vstupující do partnerství podat žádost týkající se povolení vstupu do partnerství na kterémkoliv místě ve správním obvodu matričního úřadu a žádost týkající se povolení uskutečnit vstup do partnerství v kterémkoliv čase. O žádosti poté rozhoduje matriční úřad, před kterým bude vstup do partnerství probíhat.⁷² Do matriční knihy partnerství se zapisuje jméno a příjmení, datum narození a místo narození, rodné číslo, osobní stav a státní občanství. Dále je zapisován datum a místo prohlášení vstupu do partnerství. Uvádí se též jméno a příjmení rodičů partnerů, a také jejich datum a místo narození. Zápis je zakončen datem zápisu a podpisem matrikáře.⁷³ K registraci partnerů je potřeba sepsání protokolu, který je podepisován partnery, tlumočnickem, pokud je potřeba a matrikářem, který prohlášení o vstupu do partnerství přijal.⁷⁴ Ke vstupu do partnerství je třeba doložit

⁶⁸ § 11a odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁶⁹ § 11a odst. 5 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷⁰ § 12 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷¹ § 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

⁷² § 13a zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷³ § 20a zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷⁴ § 40a zákona o matrikách, jménu a příjmení

několik dokladů, které zákon o matrikách, jménu a příjmení upravuje. Těmito dokumenty jsou rodný list, doklad o státním občanství, výpis z údajů informačního systému evidence obyvatel a z evidence obyvatel o osobním stavu. Pokud již jeden či oba partneři měli před vstupem do partnerství nějaké partnerství uzavřeno, je potřeba doložit také pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství předchozího, či úmrtní list zemřelého partnera.⁷⁵ Pokud je osoba vstupující do partnerství cizincem musí navíc doložit i doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo doklad o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství, je-li cizím státem vydáván.⁷⁶ Kniha partnerství je uchovávána 75 let po provedení posledního zápisu.⁷⁷

6.1.4 KNIHA ÚMRTÍ

Jak již název vypovídá, do matriční knihy úmrtí je zaznamenáváno úmrtí fyzických osob. Zapisován je datum a místo úmrtí, jméno a příjmení zemřelého společně s datem a místem narození, rodným číslem, osobním stavem, pohlavím, státním občanstvím a místem trvalého bydliště zemřelého. Zápis do knihy úmrtí je prováděn na základě listu o prohlídce zemřelého či na základě pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou. Tuto skutečnost je povinen matričnímu úřadu oznámit poskytovatel zdravotních služeb, a to do 3 pracovních dnů od provedené prohlídky těla zemřelé osoby, případně po provedení pitvy na listu o prohlídce zemřelého.⁷⁸ Kniha úmrtí je uložena po dobu 75 let.

6.2 ZÁPIS DO MATRIČNÍ KNIHY

Zápisem do matriční knihy máme na mysli zanesení údajů o matričních událostech, jako jsou narození, uzavření manželství, vznik partnerství nebo úmrtí. Tyto události jsou zaznamenávány v chronologickém pořadí podle data, kdy se udály, což umožňuje vytvoření historického záznamu událostí spojených s jednotlivými osobami.⁷⁹ Tímto způsobem je tvořena důležitá dokumentace pro úřední účely a statistické účely.

⁷⁵ § 33 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷⁶ § 35 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷⁷ § 23 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷⁸ § 21 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁷⁹ § 46 zákona o matrikách, jménu a příjmení

Zápis je prováděn rukopisem a čitelně za použití tzv. dokumentního inkoustu, který vydrží i delší vystavení světelnému záření. Provádí jej příslušný matriční úřad na jehož správním obvodu došlo k matriční události. Běžně se zápisy do matričních knih provádějí v sídle matričního úřadu, konkrétně v jeho úřední místnosti. Pokud se jedná o úřad s rozšířenou působností, může na žádost povolit provádění zápisů a vydávání matričních dokladů a potvrzení o zapsaných údajích na jiném vhodném místě. Též může krajský úřad na žádost povolit provádění zápisů mimo úřední místnost úřadu s rozšířenou působností. Takovým vhodným místem je například vhodná místnost v porodnici či v nemocnici, nebo budova, ve které jsou prováděny sňatky, pokud má k tomuto případně příhodné zázemí. Zápis je prováděn do 30 dnů ode dne, kdy byly matričnímu úřadu doručeny podklady pro zápis do matriční knihy. Data v zápisu do matriční knihy jsou uváděny ve formátu den, měsíc a rok dle gregoriánského kalendáře. Místo matriční události je zapisováno názvem obce, a pokud je obec členěna na části, uváděn je také název části. Tako skutečnost ovšem není nutná pokud je název obce shodný s názvem části obce. Dále je uváděno i číslo popisné nebo evidenční. Do matriční knihy je zapisováno státní občanství, a to názvem státu. Pohlaví je v zápise označeno zkratkou M pro muže a F pro ženy.⁸⁰

Do matriční knihy je možné zapsat jakékoliv jméno, které je existující, a to ve správné pravopisné podobě. Jméno nesmí být nijak překrouceno. Není možné zapsat fyzické osobě mužského pohlaví jméno ženské, a naopak. Nelze také fyzické osobě zapsat jméno, které již užívá jeho sourozenec, se kterým má taková osoba společné rodiče. Vzniknou-li o existenci jména či o jeho správné podobě nějaké pochybnosti, je povinností občana předložit matričnímu úřadu odborné podklady od veřejné výzkumné instituce, která se zabývá výzkumem v oblasti jazykovědy, nebo znalecký posudek, jež by pochybnosti o jméně odvrátil. Pokud má osoba v matriční knize zapsaná dvě jména, je povinna je během úředního styku užívat.⁸¹ Fyzické osoby jsou povinny užívat v úředním styku příjmení, které je uvedeno na matričním dokladu, který jim byl matričním úřadem vydán.⁸² Ženské příjmení je tvořeno v souladu s pravidly české mluvnice, a na základě žádosti, je možné užívat

⁸⁰ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-01-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 31 - 33

⁸¹ § 62 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁸² § 68 zákona o matrikách, jménu a příjmení

příjmení v mužském tvaru.⁸³ Fyzické osoby mohou požádat matriční úřad o změnu jména nebo příjmení. Pokud jde o změnu příjmení, je možné ji povolit v případech, kdy je současné příjmení považováno za hanlivé, nevhodné nebo způsobující zesměšnění, nebo když existuje vážný a oprávněný důvod pro takovou změnu. Pokud fyzická osoba mužského pohlaví požádá o změnu svého jména na ženské jméno nebo naopak, anebo pokud požádá o změnu na jméno, které neexistuje, je zkomolené, či je toto jméno již užíváno jeho sourozencem sdílejícím stejné rodiče, není takovéto žádosti vyhověno.⁸⁴ Žádost o povolení změny jména nebo příjmení obsahuje údaje o žadateli, jako je jeho jméno, příjmení, rodné příjmení, datum a místo narození, a případně také datum a místo uzavření manželství či partnerství. Dále je třeba uvést rodné číslo a místo trvalého pobytu. Žadatel uvede i nové jméno nebo příjmení, které si přeje mít. Jestliže se změna jména týká i manžela nebo nezletilých dětí, jsou v žádosti uvedeni i jejich osobní údaje. Kromě toho je nutné uvést údaje o státním občanství žadatele či nezletilého dítěte a důvod, který žádost o změnu jména či příjmení zdůvodňuje.⁸⁵ K žádosti je nutno připojit některé doklady. Mezi ně patří rodný nebo oddací list žadatele, nebo doklad o uzavřeném partnerství. Pokud jsou žadatelé rozvedeni, je třeba přiložit pravomocný rozsudek o rozvodu manželství. Pro osoby, jejichž partnerství skončilo, je nutné předložit pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelého partnera. V případě ovdovělých osob je třeba přiložit úmrtní list zesnulého partnera. K žádosti je rovněž zapotřebí připojit doklad o místu trvalého pobytu na území České republiky a doklad o státním občanství. Pokud jde o změnu jména fyzické osoby starší 12 let, je vyžadován souhlas této osoby.⁸⁶

Je-li zákonem vyžadován zápis rodných čísel do matričních knih, vztahuje se jeho zápis na občany, avšak pro cizince nebo osoby bez státní příslušnosti toto pravidlo platí pouze tehdy, pokud jim bylo rodné číslo přiděleno příslušným orgánem České republiky. Jinými slovy, pro zahraniční občany nebo osoby bez státní příslušnosti bude zápis rodných čísel do matričních knih nutný pouze v případě, že obdrželi rodné číslo od příslušných orgánů České republiky.⁸⁷

⁸³ § 69 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁸⁴ § 72 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁸⁵ § 75 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁸⁶ § 76 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁸⁷ § 60 zákona o matrikách, jménu a příjmení

Nejsou-li k dispozici všechny potřebné informace k zápisu do matriční knihy, a není-li možné získat údaje od osob, kterých se zápis týká, je každý povinen poskytnout k dotazu matričního úřadu veškeré jemu známé skutečnosti, které jsou pro provedení zápisu podstatné.⁸⁸

6.2.1 PŘÍSLUŠNOST K ZÁPISU DO MATRIČNÍ KNIHY

Na úseku matrik je důležité zdůraznit význam příslušnosti matričních úřadů k zápisu do matričních knih. Pozornost je tomu tedy věnována v zákoně o matrikách, jménu a příjmení. Tato právní norma nejenom jasně stanovuje, který matriční úřad má povinnost provést daný zápis, ale zároveň poskytuje uživateli jasné ukazatele, které mu umožňují snadno zjistit, ve kterém svazku matriční knihy je možné daný záznam vyhledat a získat. Tímto právním mechanismem je zajištěna transparentnost a efektivita procesů spojených s evidencí osobních údajů v matrikách, což přispívá k ochraně práv a zájmů jednotlivců i správnému fungování státního aparátu.⁸⁹

Příslušnost k zápisu do matričních knih má především matriční úřad, v jehož správním obvodu se daná matriční událost stala. K zápisu do matriční knihy narození a úmrtí je příslušný matriční úřad, v jehož správním obvodu osoba zemřela či se narodila. Pokud není jisté, kde k úmrtí nebo k narození osoby došlo, přísluší zápis matričnímu úřadu na jehož správním obvodě byla fyzická osoba nalezena. Pokud je dítě nalezeno v baby boxu a není přiložen identifikační dokument, je místo jeho narození také neznámé, a proto je za místo jeho narození považováno též místo, kde bylo nalezeno, tedy správní obvod, ve kterém se nachází baby box, do kterého bylo dítě uloženo.⁹⁰ Tento postup, při určování příslušnosti matričního úřadu, je též upraven v občanském zákoníku, který stanoví, že „není-li známo, kde člověk zemřel, má se za to, že se tak stalo tam, kde bylo nalezeno jeho tělo“⁹¹. Pokud jedna z těchto matričních událostí nastane v dopravním prostředku, kdy není možné zjistit, na jakém místě přesně byla osoba narozena, či na jakém místě zemřela, zapisuje tuto událost matriční úřad, na jehož správním obvodu došlo k vyložení osoby z dopravního prostředku.⁹²

⁸⁸ § 59 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁸⁹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 101

⁹⁰ § 10 odst. 1 a 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁹¹ § 28 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

⁹² § 10 odst. 3 zákona o matrikách, jménu a příjmení

V případě uzavírání manželství je příslušným matričním úřadem též matriční úřad, v jehož obvodu došlo k uzavření manželství.⁹³ To samé platí i pro zápis vzniku partnerství, pouze s rozdílem, že k zápisu je příslušný matriční úřad, v jehož obvodu došlo ke vzniku partnerství.⁹⁴

6.3 DODATEČNÝ ZÁPIS, DODATEČNÝ ZÁZNAM, OPRAVA ZÁPISU

Dodatečný zápis do matriční knihy označuje uvedení informací o narození, sňatku, vzniku partnerství a též úmrtí, které nejsou vedeny v chronologickém pořadí uvedených událostí v matričních knihách.⁹⁵ Tento zápis je prováděn v ročníku matriční knihy, v němž se matriční událost stala, a to na úplném konci za posledním zápisem, který je v daném roce uveden. Dodatečný zápis je vždy proveden dle právní úpravy, jež byla v době vzniku dané matriční události platná. Dodatečné zápisy matričních událostí, ke kterým došlo před 1. lednem 1950, se zapíší do matričních knih určených pro osoby bez náboženského vyznání.⁹⁶

Dodatečným záznamem je zápis matričních skutečností až po uzavření zápisu.⁹⁷ V matričních knihách je pro tento zápis vymezen samostatný oddíl. Zápis je prováděn v oddíle „Dodatečné záznamy a opravy“, a to u zápisu, ke kterému náleží.⁹⁸ Dodatečný záznam je zapisován na základě veřejné listiny, nebo pokud tak stanoví zákon o matrikách, jménu a příjmení. Jedná-li se o narození, je dodatečný záznam zapsán obzvláště na základě rozhodnutí soudu o určení otcovství či o popření otcovství. Dodatečný záznam je v rámci narození uskutečněn i dle rozhodnutí matričního úřadu o změně jména a příjmení nebo rozhodnutí soudu o osvojení. Pokud se jedná o manželství je dodatečný záznam proveden na základě rozhodnutí soudu o rozvodu manželství nebo o nulitě manželství, tedy o neplatnosti manželství. Záznam je proveden také po rozhodnutí matričního úřadu o změně jména a příjmení, nebo pokud po rozvedení manželství manžel prohlásí, že se vrací k příjmení, které užíval v době před uzavřením manželství. U partnerství je situace

⁹³ § 11 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁹⁴ § 13a odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁹⁵ § 48 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁹⁶ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 34

⁹⁷ § 49 zákona o matrikách, jménu a příjmení

⁹⁸ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 34

v zásadě shodná jako u manželství. Dodatečný záznam je prováděn dle rozsudku soudu o ukončení partnerství nebo dle prohlášení partnerství za neexistující.⁹⁹

Opravou zápisu jsou opraveny chybné či nesprávné údaje, které jsou uvedeny v zápisu nebo v dodatečném zápisu či záznamu.¹⁰⁰ Nalezenou chybu vždy matrikář podčárkuje nebo podtečkuje. Není možné, aby byl údaj přeškrtnut, či nějak začerněn, zabělen nebo dokonce vyškrábán. Je potřeba, aby i chybný údaj zůstal viditelný, jelikož je tímto zvýšena průkaznost a věrohodnost údajů, které jsou ve svazcích matričních knih uváděny. Opravu údaje zapíše matrikář před uzavřením zápisu do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“. Pokud již k uzavření zápisu došlo, je správný údaj uveden do oddílu „Dodateční záznamy a opravy“.¹⁰¹ Chyby matrikář provádí ze své vlastní iniciativy, nebo také na základě upozornění.¹⁰² Je-li v matriční knize chybně zapsán údaj o jménu, příjmení, datu narození, rodném čísle, o uzavření manželství, o vzniku partnerství či o úmrtí, je oprava provedena dle druhopisu matriční knihy, nebo sbírky listin. Prokáže-li se u fyzické osoby některá z těchto chyb, je chyba opravena, jak u osoby, které se týká, tak i u jejich nezletilých dětí. U ostatních dětí této fyzické osoby je oprava uskutečněna pouze na jejich žádost. Pokud se chyba týká matričního dokladu, je vydán matriční doklad nový. Jsou-li údaje v matričních dokladech odlišné od údajů uvedených ve veřejných listinách, považují se za správné ty, které jsou uvedené v matričních dokladech, dokud není prokázán opak. Může nastat situace, kdy bude fyzická osoba využívat své jméno či příjmení ve špatné podobě. Takováto situace může nastat například nesprávným přepisem či užíváním jména či příjmení v rozporu s pravidly české mluvnice. K tomu, aby mohla osoba, užívající nesprávné jméno nebo příjmení, prohlásit, že jej bude nadále užívat, je potřeba splnit určité podmínky. Osoba musí nesprávné jméno či příjmení užívat v dobré víře, tedy v přesvědčení, že jej užívá v dané podobě oprávněně, a to po dobu nejméně 5 let. Osoba po splnění těchto podmínek může prohlásit před matričním úřadem, že jméno či příjmení, které do nynějška využívala, bude využívat i nadále.¹⁰³ Po prohlášení je tato skutečnost zapsána do příslušného svazku matriční knihy a do

⁹⁹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 215

¹⁰⁰ § 50 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹⁰¹ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-14]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 34 - 35

¹⁰² HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 216 - 217

¹⁰³ § 58 zákona o matrikách, jménu a příjmení

sbírky listin je založen protokol, který je o prohlášení sepisován.¹⁰⁴ Pokud se ale jedná o chybné společné příjmení manželů, je možné toto prohlášení učinit pouze se souhlasem manžela druhého, případně i jejich nezletilého dítěte staršího 12 let. Tato změna se bude poté vztahovat i na něj a jejich nezletilé děti.¹⁰⁵

Zápis, dodatečný zápis, dodatečný záznam nebo oprava zápisu v matriční knize jsou uzavírány podpisem matrikáře, který k podpisu uvede také datum jejich pořízení.¹⁰⁶ Jedná se tedy o nezbytnou součást činnosti matrikáře v souladu s vedením matrik. Uzavření zápisu je důležité hned z několika důvodů. Prvním takovým důvodem je to, že pouze po uzavření zápisu je možné, aby byl vydán matriční doklad, tedy rodný list, oddací list nebo list úmrtní a nebo také doklad o vzniku registrovaného partnerství. Důležité je také to, že po uzavření zápisu je možné provést případné opravy a dodatečné záznamy pouze do oddílu, který je pro tyto skutečnosti vymezen. Díky této skutečnosti se můžeme spolehnout na to, že jsou uvedené údaje důvěryhodné.¹⁰⁷

6.4 OBNOVENÍ MATRIČNÍ KNIHY A SBÍRKY LISTIN

Pokud by byla matriční kniha nebo její druhopis, který byl veden do 31. prosince 1958, či jednotlivý zápis ztracen nebo zničen, je matriční úřad povinen zabezpečit jeho obnovu. Matriční úřad může také určit druhopis prvopisem a poté zabezpečit vyhotovení nového druhopisu, a to ve spolupráci s úřadem s rozšířenou působností nebo s krajským úřadem. Obnovení je matriční úřad povinen zajistit též u matričních knih vedených po 1. lednu 1959, které se ztratí, nebo zničí, a to dle sbírky listin, taktéž ve spolupráci s úřadem s rozšířenou působností nebo ve spolupráci s krajským úřadem. Obnova je možná díky dvojímu vedení matričních knih. Pokud dojde ke ztrátě nebo zničení opisu matriční knihy, který byl vytvořen podle dřívějších předpisů, a není-li k dispozici sbírka listin, zaručí úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad, u kterého byl opis matriční knihy uložen, vytvoření nového opisu. Je-li je matriční kniha vedena v cizím jazyce nebo je obtížně čitelná, může úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad zajistit nový opis matriční knihy pomocí kopií. Jednotlivé stránky nového opisu matriční knihy musí být pevně spojeny a opatřeny pečetí nebo otiskem úředního razítka a podpisy zaměstnanců

¹⁰⁴ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 233

¹⁰⁵ § 58 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹⁰⁶ § 51 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹⁰⁷ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 218

krajského úřadu nebo úřadu s rozšířenou působností. Pokud by nastala situace, při které by byla ztracena, znehodnocena nebo zničena matriční kniha, tak i sbírka listin, je povinností matričního úřadu zajistit obnovení matriční knihy dle jiných listin, eventuálně i dle jiných dokladů, ze kterých je možné zjistit zapisované údaje. Může se tedy jednat například o občanský průkaz, školní vysvědčení nebo matriční doklady, tedy například o oddací list nebo o rodný list. Doklady, díky kterým dojde k obnovení svazku matriční knihy, poté tvoří sbírku listin.¹⁰⁸

6.5 VYDÁVÁNÍ MATRIČNÍCH DOKLADŮ A VYSVĚDČENÍ

Matriční doklady jsou veřejnými listinami, které obsahují údaje zapsané v matriční knize dle stavu ke dni vydání matričního dokladu. Jsou opatřeny zajišťovacími prvky, které slouží jako ochrana proti jejich padělání a pozměnění.¹⁰⁹ Vzory matričních dokladů jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení. K jejich tisku je využíván speciální papír a jsou zabezpečeny chemickou ochranou. Zahrnují také průběžný vodoznak s českým lvem ve štítu a lipové listy.¹¹⁰ Existují čtyři druhy matričních dokladů odvíjejících se od matričních knih. Kvůli některým ustanovením nového občanského zákoníku bylo potřeba zjevně upravit to, jakými doklady jsou prokazovány matriční události.¹¹¹ Matričním dokladem je tedy rodný list prokazující narození, oddací list prokazující uzavření manželství a doklad o partnerství, kterým je prokazován vznik partnerství. Úmrtí osob je prokazováno úmrtním listem.¹¹² Každý matriční doklad obsahuje jiné údaje. Rodný list je vydáván na předepsaném tiskopisu (viz příloha 1). V rodném listě je obsaženo jméno a příjmení dítěte s datem a místem narození. Uváděno je taktéž rodné číslo a pohlaví narozeného. Důležitým uváděným údajem identifikační údaje rodičů narozeného dítěte. Dále jsou v rodném listě obsaženy identifikační údaje matrikáře, matričního úřadu a datum vystavení dokladu. Matrikář rodný list následně podepíše.¹¹³ Oddací list prokazuje existenci manželství a je vydáván na předepsaném tiskopise (viz příloha 2). Obsahuje datum a místo vzniku manželství.

¹⁰⁸ § 55 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹⁰⁹ § 24 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹¹⁰ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-16]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 46

¹¹¹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 156

¹¹² § 24a zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹¹³ § 29 zákona o matrikách, jménu a příjmení

Důležitými údaji, které oddací list obsahuje, jsou identifikační údaje manželů, jako jsou jejich jména a příjmení, data narození nebo jejich rodná čísla. Uváděn je též osobní stav manželů a jméno a příjmení jejich rodičů. Obsahem oddacího listu je dohoda manželů o příjmení a o příjmení jejich společných dětí. Stejně jako u rodného listu nechybí ani datum, jméno a příjmení a podpis matrikáře s označením matričního úřadu, který oddací list vydává, s otiskem razítka.¹¹⁴ Doklad o partnerství je stejně jako oddací list či rodný list vydáván na předepsaném tiskopise (viz příloha 3). Tímto dokladem je prokazován vznik partnerství. Jeho obsahem jsou identifikační údaje partnerů, jejich osobní stav a jméno a příjmení rodičů partnerů. Nechybí též datum a místo prohlášení o vstupu do partnerství. Uváděn je i datum, jméno, příjmení a podpis matrikáře. Označován je dále také matriční úřad, který doklad vydává s otiskem jeho razítka.¹¹⁵ Dokumentem prokazujícím úmrtí fyzické osoby je úmrtní list vydávaný na již předepsaném tiskopise. Vzor tiskopisu je použit podle toho, zda osoby žila v manželství (viz příloha 4), či v registrovaném partnerství (viz příloha 5). Obsahem úmrtního listu je den, měsíc, rok a místo úmrtí osoby. Uvádí se taktéž jméno a příjmení zemřelého společně s datem a místem jeho narození. Úmrtní list obsahuje rodné číslo, osobní stav, pohlaví a místo trvalého pobytu zemřelého. Pokud má zemřelý žijícího manžela, uvede se jeho jméno a příjmení a rodné číslo. Stejně jako u předešlých matričních dokladů je v úmrtním listě obsažen datum, jméno a příjmení matrikáře a jeho podpis. Dále je označen matriční úřad a jeho otisk razítka.¹¹⁶

Matriční doklady jsou vydávány matričním úřadem, který vede matriční knihu, ve které je zapsána matriční událost, o níž je matriční doklad vydáván. Jsou vydávány na žádost, která může být podána písemně, elektronicky s podpisem, nebo do datové schránky. Žádost je možné podat také ústně,¹¹⁷ ale v tomto případě je potřeba o takovéto žádosti sepsat protokol.¹¹⁸ Matriční doklad může být vydán fyzické osobě, které se zápis v matriční knize týká a nebo příslušníkům její rodiny. Vydávány mohou být také státním orgánům České republiky pro úřední potřebu, a nebo orgánům územních samosprávných celků pro výkon přenesené působnosti. Takovým orgánem je například ministerstvo, finanční úřad, soudy, nebo také

¹¹⁴ § 30 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹¹⁵ § 30a zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹¹⁶ § 31 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹¹⁷ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 159

¹¹⁸ § 18 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

právnícké osoby, na které byl výkon státní správy přenesen. Matriční doklad může být matričním úřadem vydán i osobě, která prokáže, že je vydání nezbytné pro uplatnění jejich práv před státními orgány České republiky nebo před orgány územních samosprávných celků. Vydán může být též osobě, která prokáže nezbytnost k uplatnění právních nároků v cizině.¹¹⁹ Prvopis matričního dokladu je vydávám matričním úřadem, který je k zápisu matriční události z moci úřední po provedení zápisu, dodatečného zápisu či záznamu, nebo po provedení opravy, příslušný. Příslušný matriční úřad vydává druhopis matričního dokladu na žádost oprávněné osoby nebo pro úřední potřebu. Vydané dokumenty disponují stejnou právní silou. Matriční doklady nejsou omezeny na platnosti. Platné jsou tedy pokud údaje v nich obsažené odpovídají poslednímu stavu zápisu v příslušné matrice.¹²⁰ Doklady jsou vydávány v českém jazyce. Pokud ale fyzická osoba, které se zápis týká, požádá o uvedení jejího jména dle původního zápisu, tedy v jiném jazyce, může ji matriční úřad vyhovět. V dodatečném záznamu v matriční knize bude uvedeno, že byl vydán matriční doklad s uvedením jména podle původního záznamu. Občan, který je příslušníkem národnostní menšiny a jehož jméno a příjmení je v matriční knize zapsáno v českém či jiném jazyce, může požádat matriční úřad o uvedení jeho jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny znaky přepsanými do podoby, ve které jsou zobrazovány v informačních systémech veřejné správy. Jedná-li se o doklad cizince, uvede se tvar jeho jména nebo příjmení uvedený latinkou v jeho cestovním dokladu. Pokud občan takovéto prohlášení učiní a vzniknou-li pochybnosti o správné pravopisné podobě jména či příjmení, musí matričnímu úřadu podat znalecký posudek, nebo odborné podklady od veřejné výzkumné instituce zabývající se činností v oblasti jazykovědy.¹²¹

Svazky matričních knih jsou po zákonné lhůtě ukládány do příslušných archivů.¹²² Má-li být matriční doklad vydán ze zápisu v matriční knize, která je uložena ve státním oblastním archivu, přísluší vydání matričního dokladu matrice, v jejímž správním obvodu došlo k matriční události. Vydání matričního dokladu je možné pouze na žádost, která je doručována příslušnému matričnímu orgánu, a také příslušnému státnímu oblastnímu archivu. V hlavním městě Praha jsou svazky

¹¹⁹ § 25 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹²⁰ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-16]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 46 - 48

¹²¹ § 26 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹²² § 23 zákona o matrikách, jménu a příjmení

matričních knih ukládány do Archivu hlavního města Prahy, v Národním archivu, nebo ve Vojenském historickém archivu. K vydávání matričních dokladů je v tomto případě příslušný Úřad městské části Praha 1. Tento matriční úřad vydává též matriční doklady, které byly na území hlavního města Prahy vedeny do 31. prosince 1949. U matričních dokladů, vydávaných na území města Brna vedených do 31. prosince 2002, je příslušný k vydání zápisu v matriční knize Úřad městské části Brno-střed.¹²³ Vydávání těchto všech matričních dokladů je zpoplatněno. Poplatek je vybírán matričním úřadem. Zpoplatnění se netýká vydání prvního matričního dokladu.¹²⁴

Matriční úřady dále vydávají vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, či vysvědčení o právní způsobilosti o vstupu do partnerství.¹²⁵ Toto vysvědčení slouží jako doklad, kterým držitel získává způsobilost k uzavření manželství, či ke vstupu do partnerství.¹²⁶ Vysvědčení je vydáváno na žádost občana, nebo bezdomovce, který má povolen pobyť na území České republiky. Vydáváno je matričním úřadem dle místa trvalého pobytu žádající osoby. Obsahem vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, nebo o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství, je jméno a příjmení osoby, její datum a místo narození společně s rodným číslem. Vysvědčení dále obsahuje osobní stav osoby, údaj o místě trvalého pobytu a její státní občanství. Uváděn je taktéž údaj o tom, že má daná osoba povolení k pobytu na území České republiky a je dle právních předpisů České republiky způsobilá k uzavření manželství, nebo ke vstupu do partnerství. Vysvědčení obsahuje i datum vydání, otisk úředního razítka, jméno a příjmení matrikáře a jeho podpis. K vydání vysvědčení je osoba nucena podat žádost. K žádosti je potřeba předložit několik dokladů. Jedná se o doklady, které jsou v podstatě obdobné těm, které jsou předkládány v souvislosti s uzavíráním manželství, nebo v souvislosti se vznikem partnerství.¹²⁷ Povinnost předložit stanovené doklady má osoba pouze tehdy, není-li možné si potřebné údaje opatřit z matričních knih, které daný matriční úřad vede, či ze základního registru obyvatel, informačního systému evidence obyvatel a cizinců, z informačního systému

¹²³ § 56 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹²⁴ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-16]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 49

¹²⁵ § 45 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹²⁶ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-16]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 103

¹²⁷ § 46 zákona o matrikách, jménu a příjmení

občanských průkazů nebo z systému cestovních dokladů¹²⁸. Nutné je předložit občanský průkaz, či jiný obdobný doklad, jako například cestovní pas. Dále je potřeba doložit rodný list, výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a o osobním stavu, pravomocný rozsudek dokazující rozvod předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelého manžela. V případě předchozího registrovaného partnerství musí osoba k žádosti o vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství doložit pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, či úmrtní list zemřelého partnera.¹²⁹

Činnost matričních úřadů jejichž výsledkem je vydávání vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, či vysvědčení o právní způsobilosti o vstupu do partnerství je dle správního řádu správním řízením, jelikož správní řád uvádí: „Správní řízení je postup správního orgánu, jehož účelem je vydání rozhodnutí, jímž se v určité věci zakládají, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo jímž se v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá.“¹³⁰ Matriční úřad postupuje dle části druhé správního řádu, která upravuje průběh správního řízení a též postup před jeho zahájením.¹³¹ Matriční vysvědčení, jak je již výše zmíněno, je vydáváno pouze na žádost. Žádost musí obsahovat náležitosti, které jsou ve správním řádu zakotvené. Musí být tedy jasné, kdo žádost podává, které věci se týká a co je navrhováno. V žádosti o vydání vysvědčení musí žadatel uvést jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu. Pokud by žádost dané náležitosti neobsahovala, nebo by obsahovala nějaké vady, je správní úřad žadateli nápomocen k odstranění nedostatků nebo jej vyzve k jejich nápravě do stanovené lhůty. K podání žádosti může dojít písemně, ústně do protokolu, nebo elektronicky s dodáním podpisu ve stanovené lhůtě.¹³² Neobsahuje-li žádost nějaké nedostatky, je řízení považováno za zahájené, a to dnem, kdy žádost došla věcně a místně příslušnému orgánu.¹³³ Matriční úřad tedy poté rozhodne, zda vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, či vysvědčení o právní způsobilosti o vstupu do partnerství vydá. Pokud orgán žádost odmítne, je jeho povinností poskytnout odůvodněné vysvětlení svého rozhodnutí. Je potřeba zhodnotit, proč a na základě jakých kritérií bylo takto

¹²⁸ § 81 a zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹²⁹ § 46 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹³⁰ § 9 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

¹³¹ Část 2 zákona č. 500/2004 Sb. správní řád

¹³² § 37 zákona č. 500/2004 Sb. správní řád

¹³³ § 44 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb. správní řád

rozhodnuto. Pokud je žádost schválena, není nutné, aby matriční úřad poskytoval nějaké vysvětlení. Pokud dojde k zamítnutí žádosti, matriční úřad informuje žadatele o nedostacích a poskytne mu možnost je napravit. Žadatel může rovněž po seznámení se s vadami svou podanou žádost zrušit. V této situaci by bylo ze strany matričního úřadu řízení zastaveno. Matriční úřad musí žadatele informovat o dalších možných krocích k dosažení schválení žádosti, včetně možnosti podání odvolání. Je důležité, aby byl žadatel seznámen se všemi kroky, které může konat a věděl, jak v takových situacích postupovat.¹³⁴

6.6 NAHLÍŽENÍ DO MATRIČNÍCH KNIH

Matriční knihy jsou neveřejné, a to s cílem ochrany osobních údajů. Nahlížení do matriční knihy, či vyhledávání v matriční knize je odvíjeno na základě doby, jež uplynula od provedení dotčeného zápisu v matriční knize. Nahlídnout do matriční knihy je možné pouze za přítomnosti matrikáře. Uplyne-li lhůta 100 let od zápisu do matriční knihy narození, 75 let od zápisu do knihy manželství a do knihy partnerství a uběhne-li 30 od daného zápisu do knihy úmrtí, je nahlédnutí na daný zápis do matriční knihy povoleno matričním úřadem kterékoliv fyzické osobě. Z daného zápisu mohou osoby, za přítomnosti matrikáře, také činit výpisy.¹³⁵ Neuplynou-li tyto lhůty je náhled do matriční knihy a výpis z matriční knihy v přítomnosti matrikáře povolen pouze stanovenému okruhu osob. Takovými osobami jsou dle zákona fyzické osoby, jichž se zápis v matriční knize týká, nebo členové její rodiny. Nahlédnutí a činění výpisu je dále povoleno pro úřední potřebu státních orgánů České republiky nebo pro výkon přenesené působnosti orgánů územních samosprávných celků. Dalšími takovými orgány jsou statutární orgány církví nebo duchovní jimi zmocnění, jedná-li se o matriční knihy, které byli církvemi vedené do 31. prosince 1949. Nahlížení do matriční knihy může být dále dovoleno i fyzické osobě, která by prokázala, že je nezbytně nutné pro uplatnění jejich práv před státními orgány České republiky nebo před orgány územních samosprávných celků, aby do matriční knihy nahlédla. To samé platí i pro osobu, která by prokázala, že je povolení nahlédnutí nezbytné pro uplatnění jejich právních nároků v cizině. V souvislosti s osvojením dítěte může do matriční knihy nahlédnout pouze osvojitel a osvojenec starší 12 let. Pokud soud rozhodl o utajení pokrevního rodiče, má

¹³⁴ MOTEJL, Otakar a Miloš VALÁŠEK. Matriční úřady. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv, 3., s. 45 - 48

¹³⁵ § 25b zákona o matrikách, jménu a příjmení

osvojenec právo nahlédnout až po nabytí plné svéprávnosti, tedy ve věku 18 let. Požádala-li matka po narození dítěte o utajení své osoby v souvislosti s porodem, má možnost do matriční knihy nahlédnout pouze ona matka a dítě po dovršení 12 let věku.¹³⁶ O utajení své osoby v souvislosti s porodem má právo žena s trvalým pobytem na území České republiky, pokud se nejedná o ženu, jejímuž manželovi svědčí domněnka otcovství.¹³⁷

6.7 ARCHIVACE

K povinnostem matričních úřadů patří zabezpečení ochrany technického vybavení a především matričních knih před zneužitím údajů jenž obsahují. Matriční úřad musí chránit matriční knihy také před zničením nebo poškozením. Údaje v matričních knihách jsou tedy údaji neveřejnými.¹³⁸ Primárně musí být zajištěno, aby k matričním knihám měly přístup pouze osoby s oprávněním. Odcizení či poškození lze předcházet již během způsobu jejich ukládání. Svazky matričních knih by měly být uloženy na uzamykatelných místech. V rámci digitalizace matričních knih, je potřeba vkládat zvýšenou pozornost i během využívání výpočetní techniky, jelikož by mohlo při špatném postupu dojít k úniku informací o citlivých údajích.¹³⁹ Jak je již výše zmíněno, u matričních knih je zákonem stanovena lhůta, po kterou musí být matriční knihy uloženy u matričních úřadů po provedení posledního zápisu. Lhůty jsou stejné jak u prvopisů, tak u druhopisů. Druhopisy jsou ukládány u úřadů s rozšířenou působností, nebo u krajských úřadů. Po uplynutí určené doby jsou druhopisy a sbírky listin předávány k archivaci, a to příslušnému státnímu oblastnímu archivu. V hlavním městě Praze zůstávají druhopisy a sbírky listin uloženy v Archivu hlavního města Prahy. Druhopisy matričních knih a sbírky listin musí být ve státních oblastních archivech uchovávány odděleně od prvopisů matričních knih.¹⁴⁰ Česká republika nyní disponuje několika státními oblastními archivy. Jedná se o Státní oblastní archiv v Praze, Státní oblastní archiv v Třeboni, Plzni, Hradci Králové a v Litoměřicích. V Brně se nachází Moravský zemský archiv a v Opavě Zemský archiv. Příloha 3 vyhlášky č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení obsahuje seznam matričních úřadů daných okresů s vymezením, pod který státní

¹³⁶ § 25 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹³⁷ § 37 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

¹³⁸ § 7 odst. 3 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹³⁹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. s. 78

¹⁴⁰ § 23 zákona o matrikách, jménu a příjmení

oblastní archiv spadá.¹⁴¹ Sbírký listin a druhopisy matričních knih, které jsou vedeny do 31. prosince roku 1958, jsou uchovávány úřady s rozšířenou působností či také krajskými úřady.¹⁴² Po uplynutí lhůty stanovené pro uložení matričních knih předá matriční úřad matriční knihy příslušnému státnímu oblastnímu archivu. Toto předání probíhá vždy v průběhu 1. čtvrtletí roku následujícího po ověření, že je sbírka listin nebo druhopis matriční knihy veden. Tento samý postup nastává během předávání druhopisů matričních knih a sbírek listin. Úřad s rozšířenou působností, nebo krajský úřad předává druhopisy a sbírky listin po uplynutí lhůty vymezené pro jejich uložení příslušnému státnímu oblastnímu archivu, také pokaždé v průběhu 1. čtvrtletí následujícího roku po ověření jejich vedení.¹⁴³ O předání je matrikářem vyhotovován předávací protokol. V tomto předávacím protokolu je uváděn druh matriční knihy, pořadové číslo svazku, počáteční a konečný den zápisu a obec, pro kterou byla matriční kniha vedena. Předává-li se sbírka listin, uvede matrikář v předávacím protokolu údaje o matriční knize, pro kterou byla sbírka listin vedena. Předávací protokol je matrikářem vyhotoven ve třech vyhotoveních. Jedno z těchto tří vyhotovení je předáváno příslušnému archivu, druhé vyhotovení se po potvrzení příslušným archivem uloží do spisové dokumentace a třetí a zároveň poslední vyhotovení je předáno úřadu s rozšířenou působností, nebo krajskému úřadu. Matrikář krajského úřadu a úřadu s rozšířenou působností vyhotovuje předávací protokoly ve dvou vyhotoveních. Jedno vyhotovení je společně s matriční knihou nebo sbírkou listin předáváno příslušnému archivu a druhé vyhotovení je po potvrzení příslušným archivem uloženo do spisové dokumentace.¹⁴⁴

6.8 DIGITALIZACE MATRIK V ARCHIVECH

V České republice započala digitalizace matrik v archivech v roce 2007. První reálné výsledky byly k vidění až v roce 2008, a to ve Státním oblastním archivu v Třeboni.¹⁴⁵ V roce 2007 americká společnost provozující geologický server, která má nejrůznější zdroje k bádání v rodinné historii dostupných na

¹⁴¹ Příloha 3 Vyhlášky č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů – znění od 1. 1. 2024

¹⁴² § 8 odst. 5 zákona o matrikách, jménu a příjmení

¹⁴³ § 40 Vyhlášky č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů – znění od 1. 1. 2024

¹⁴⁴ § 41 Vyhlášky č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů – znění od 1. 1. 2024

¹⁴⁵ Digitalizace v archivech. *Česká genealogická a heraldická společnost v Praze* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <http://www.genealogie.cz/aktivity/digitalizace/>

internetu, nabídla tomuto archivu možnost spolupráce. Společnost na vlastní náklady ve Státním oblastním archivu v Třeboni digitalizovala matriční knihy. V roce 2010 byla digitalizace dokončena a spolupráce s touto společností pokračovala digitalizací historických sčítání lidu a obecních a školních kronik. Od roku 2012 se počet zdigitalizovaných materiálů zvýšil.¹⁴⁶ V dnešní době je k dispozici digitální kopie většiny historických matrik, které obsahují záznamy o narozeních, oddáních a smrtích, jež byly vedeny v registrech od 16. do 20. století. Celkově se jedná o přibližně 70 000 svazků s více než 6 miliony stran. Digitalizace není dokončený proces, protože každý rok uplyne doba, po které je možné digitalizovat další sady matrik. Webové aplikace sloužící k prohlížení digitálních matrik musí být dynamické a schopné pravidelných aktualizací. Společnost Bach systems s.r.o. vyvinula jednu z databází, která umožňuje veřejnosti přístup k digitalizovaným matrikám. Tři archivy, konkrétně Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Zemský archiv v Opavě a Archiv hlavního města Prahy, provedly určité úpravy této databáze, aby lépe odpovídala jejich aktuálním potřebám. V České republice neexistuje jednotný systém pro přístup k digitálním snímkům matrik. Existuje několik databází, ve kterých jsou matriky veřejnosti přístupné.

6.8.1 DIGITALIZACE VE SOA V PLZNI

Zahájení procesu digitalizace archiválií se ve Státním oblastním archivu v Plzni uskutečnilo na přelomu let 2004 a 2005. Současně s tím byly v Plzni provedeny nákladné rekonstrukce a kompletní vybavení konzervátorských dílen. Prvními dokumenty vybranými k digitalizaci a současně k restaurování byly nejstarší listiny z fondu Premonstráti Teplá. Mezi těmito listinami se nachází významná archivní kulturní památka, známá jako Hroznatova závěť z roku 1197, což je nejstarší šlechtická listina v České republice. Prvním výstupem digitalizačních prací bylo vytvoření CD obsahujícího tyto listiny společně s bohatým doprovodným materiálem včetně hudby. Tento materiál byly vydán u příležitosti krátkodobé výstavy originálů listin, která proběhla v roce 2005 v klášteře v Teplé. Postupně po těchto listinách následovala digitalizace dalších dokumentů z fondu velkostatků a měst. V roce 2005 tento archiv začal digitalizovat matriční knihy, které byly považovány za nejčastěji vyhledávané a zároveň za

¹⁴⁶ Poklady české historie a kouzlo digitalizace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2013 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poklady-ceske-historie-a-kouzlo-digitalizace.aspx>

nejrizikovější materiál. Původně byly digitální kopie určeny pouze pro interní použití a měly sloužit namísto fyzických matričních knih k předkládání v badatelkách. Proces digitalizace matrik probíhal od roku 2005 do roku 2013 a současně s tím byly matriky podrobně popisovány. Za nedlouho po roce 2005 se ukázalo, že udržování digitalizovaného materiálu pouze pro interní archivní potřeby není realizovatelné. Rozsáhlé digitalizační projekty, jak v České republice, tak i v zahraničí, včetně úspěšného projektu Státního oblastního archivu v Třeboni, vyvíjely tlak na vedení Státního oblastního archivu v Plzni, které nakonec rozhodlo o zpřístupnění databází široké veřejnosti. Proces zveřejňování archivních materiálů předcházelo stanovení strategie zveřejňování. Byla vytvořena podrobná databáze obcí Plzeňského a Karlovarského kraje. Před zpřístupněním výsledků tohoto projektu však v roce 2009 došlo v archivu v Plzni k personální výměně na postu ředitele a spolupráce s firmou byla ukončena. Od konce spolupráce hledal SOA v Plzni různé způsoby, díky kterým bude možné v digitalizaci postoupit dále. Tento archiv započal vývoj vlastního prohlížeče sloužícího ke zveřejňování dalších archiválií. V roce 2010 byla zahájena digitalizace kronik, což byl další velmi žádaný druh materiálu k digitalizování. Web, který byl SOA v Plzni vyvíjen, byl zpřístupněn v roce 2011. V současné době jsou všechny matriční knihy ve Státním oblastním archivu v Plzni již digitalizovány a provádí se opravy méně kvalitně nafocených knih z počátků projektu.¹⁴⁷

7 MATRIKÁŘ / MATRIKÁŘKA

Matrikář obsazuje zásadní pracovní pozici v rámci státní správy, jelikož ovlivňuje práva a povinnosti osob. Matrikář se stará o veškeré záležitosti občanů od jejich narození až po jejich úmrtí. Činnost matrikáře můžeme rozdělit dle výkonu matričních úkonů na ty, které mají právní závazek a ty, které jej nemají. Mezi právně závazným úkonům lze zahrnout záznamy o matričních událostech, jako je vydání rodných listů, oddacích listů, dokladů o registrovaného partnerství a úmrtních listů. K právně nezávazné činnosti matrikářů patří vydávání opisů, potvrzení, vysvědčení a osvědčení.¹⁴⁸

¹⁴⁷ NOVOTNÁ, Ludmila a Jana KOPEČKOVÁ, 2015. *Digitalizace matrik v archivech České republiky s přihlédnutím k situaci ve Státním oblastním archivu v Plzni* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.inforum.cz/pdf/2014/novotna-ludmila.pdf>

¹⁴⁸ Matrika - co je to a co obsahuje?, 2018. *Mylaw* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://mylaw.cz/clanek/matrika-co-je-to-a-co-obsahuje-369>

Podmínky, za kterých je možné se stát matrikářem, jsou výslovně zákonem stanoveny. Matrikářem se může stát osoba, která je zaměstnána v obci nebo v příslušné městské části v Praze, která má pravomoc v oblasti matričního úřadu, vykonávat funkci matrikáře, pokud prokáže své odborné znalosti úspěšným absolvováním zkoušky u krajského úřadu nebo speciální zkoušky potvrzující odbornou způsobilost v oblasti matrik a matričního práva. K další základní podmínce patří české státní občanství. Osoba je tedy povinna být občanem České republiky, chce-li pracovní pozici matrikáře vykonávat. Musí být také starší 18 let. Matrikář svou odbornou způsobilost potvrzuje prostřednictvím osvědčení o absolvování zkoušky, které vydává krajský úřad. Matrikář je povinen zachovávat mlčenlivost, jelikož během výkonu své práce má k dispozici osobní údaje osob uvedené v matričních knihách a sbírkách listin. Tato povinnost matrikáři zůstává i po skončení výkonu jeho funkce. Při provádění úkolů spojených s matriční činností mají matrikáři právní postavení úřední osoby.¹⁴⁹ Toto postavení zahrnuje povinnost respektovat určitá pravidla a zákony. Pokud by matrikář využil svého postavení neoprávněně, mohl by být obviněn ze zneužití úředního postavení. Taktéž je chráněn zákonem v případě, že je napaden při výkonu svých úředních povinností, například fyzickým útokem ze strany klienta. Útok na úřední osobu by byl považován za trestný čin.¹⁵⁰

7.1 ZKOUŠKY A PRŮBĚŽNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Zkouška zahrnuje ověření znalostí právních předpisů týkajících se oblasti matrik, jména a příjmení a státního občanství, kontroly shody mezi kopií a originálem dokumentu, ověření autentičnosti podpisu a dalších právních předpisů relevantních pro činnost matrikáře. Matrikář musí projít také zkouškou dovednosti v práci s počítačem. Právní úprava také stanovuje povinnost zaměstnavatele vytvořit zaměstnancům matričního úřadu podmínky k přípravě a vykonání zkoušky.¹⁵¹ Zkouška, jenž prokazuje odbornou způsobilost k výkonu matriční agendy, je zkouška zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství (dále „ZOZ“) nebo zkouška odborné způsobilosti vykonaná před krajským úřadem (dále „matriční zkouška“). Pouze matriční úředníci, kteří pracují

¹⁴⁹ § 9 zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení

¹⁵⁰ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-21]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 26

¹⁵¹ § 9 zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení

na úřadech s rozšířenou působností, a úředníci krajských úřadů, kteří zajišťují matriční agendu v rámci svého kraje, jsou povinni mít ZOZ. Matrikáři, kteří pracují s běžnými matrikami, jsou povinni absolvovat pouze matriční zkoušku u krajského úřadu. Obsah ZOZ je značný a zabývá se mnoha státně-občanskými záležitostmi, což může být pro matrikáře pracující s běžnými matrikami nepřiměřeně komplikované.¹⁵² Ke zkoušce matrikáře přihlašuje právě jeho zaměstnavatel. Proces přípravy na zkoušku probíhá kombinací systematického výukového plánu a individuálního učení. Krajský úřad poskytne uchazeči, který se chystá k zkoušce, seznam literatury a přehled právních předpisů, které budou součástí zkoušky, a to do 15 dnů od obdržení jeho přihlášky. Společně s ním také probere způsob, jak se připravit na zkoušku. Tato odborná příprava trvá minimálně 3 měsíce. Po dokončení odborné přípravy stanoví krajský úřad datum a místo konání zkoušky. Krajský úřad je povinen informovat uchazeče o konání zkoušky nejméně 15 dní před jejím termínem.¹⁵³

Matriční zkouška se skládá z písemného testu a z ústní zkoušky. Aby mohl být zkoušený matrikář připuštěn k ústní části zkoušky, musí zodpovědět správně na minimálně dvě třetiny otázek obsažených v písemném testu. Obsah testu je určen Ministerstvem vnitra. Zkušební komise krajského úřadu se skládá ze tří členů. Předsedou komise je matrikář krajského soudu. Zkouška je hodnocena stupni „vyhověl“ nebo „nevyhověl“. Výsledek zkoušky je uchazeči oznámen předsedou komise již v den jejího konání.¹⁵⁴ Pokud uchazeč při zkoušce nevyhoví, může zkoušku dvakrát opakovat. Opakovanou zkoušku je možno vykonat nejdříve za 60 dnů a nejpozději do 90 dnů ode dne konání zkoušky, při níž uchazeč nevyhověl.¹⁵⁵ Po absolvování zkoušky je krajským úřadem sepsán zápis, který obsahuje údaje o uchazeči, jako je jeho jméno, příjmení, datum a místo narození. Zápis obsahuje o členech zkušební komise stejné údaje jako o uchazeči. V zápisu je uveden i seznam položených otázek v ústní části zkoušky a vyhodnocení průběhu zkoušky.¹⁵⁶ Po úspěšném splnění zkoušky je uchazeči od zkušební komise předáno osvědčení o

¹⁵² PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-21]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 26

¹⁵³ § 35 vyhlášky č. 207/2001 Sb. vyhláška, kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení

¹⁵⁴ § 36 vyhlášky č. 207/2001 Sb. vyhláška, kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení

¹⁵⁵ § 9 zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení

¹⁵⁶ § 36 vyhlášky č. 207/2001 Sb. vyhláška, kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení

způsobilosti k výkonu státní správy na úseku matrik a jména a příjmení, a to ve dvojím vyhotovení. Jedno z vyhotovení předá uchazeč zkoušky zaměstnavateli a druhé obci, jejíhož zastupitelstva je členem. Toto osvědčení potvrzující schopnost pracovat ve státní správě na rovině matrik, jména a příjmení obsahuje údaje jako jméno, příjmení, datum a místo narození uchazeče, dále jména, příjmení a pozice členů zkouškové komise a podpis předsedy této komise. Také obsahuje datum vydání a razítko krajského úřadu.¹⁵⁷

Ke zkoušce ZOZ je matrikář přihlašován rovněž svým zaměstnavatelem. Tato přihláška musí obsahovat osobní údaje úředníka, včetně jména, příjmení, titulu, data a místa narození, trvalého bydliště a pracovního zařazení. v přihlášce je dále potřeba specifikovat správní činnosti, pro kterou je zkouška požadována. Nutné je uvést adresu územního samosprávného celku, jelikož na ni Ministerstvo vnitra oznámí datum, místo a čas konání zkoušky a zašle soubory zkušebních otázek a seznam odborné literatury. Uvádí se taktéž datum vyplnění přihlášky a informace o územním samosprávném celku.¹⁵⁸ ZOZ je skládána před zkušební komisí, která je nejprve jmenována Ministerstvem vnitra. Tato zkouška se skládá z obecné a zvláštní části. Pokud úředník již v minulosti absolvoval obecnou část zkoušky pro jinou správní činnost, je jeho povinností složit pouze část zvláštní. Obecná část zkoušky obsahuje stejný obsah pro všechny zkoušky odborné způsobilosti. Zvláštní část zkoušky je vždy specifická pro konkrétní správní činnosti. Ministerstvo vnitra zajišťuje ZOZ prostřednictvím svého Institutu pro veřejnou správu, což je státní příspěvková organizace, kterou samo toto ministerstvo zřídilo. Zkušební otázky jsou předem dané a komise je jimi vázána. Tyto otázky jsou předem dostupné na webových stránkách již zmíněného Institutu pro veřejnou správu. ZOZ se stejně jako matriční zkouška skládá z písemné i ústní části. K připuštění k ústní části zkoušky je potřeba, aby uchazeč úspěšně splnil alespoň dvě třetiny správně zodpovězených otázek v části písemné. Pokud tuto podmínku nesplní, není možné, aby byl k ústní části připuštěn. Uchazeči by měla být poskytnuta potřebná doba pro jeho přípravu, jedná se o 15 minut, a zkouška samotná by neměla přesáhnout 30 minut. Ústní část ZOZ je pro účastníka úspěšná v momentě, kdy prokáže znalost předpisů, které jsou uvedeny v příloze vyhlášky č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné

¹⁵⁷ § 37 vyhlášky č. 207/2001 Sb. vyhláška, kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení

¹⁵⁸ § 2 vyhlášky č. 512/2002 Sb. o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků

způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů a schopnost jejich aplikace. Pokud uchazeč neuspěje při zkoušce odborné způsobilosti, má možnost ji opakovat nejdříve po 30 dnech a nejpozději do 90 dnů od neúspěšného pokusu. Pokud ani při opakovaném pokusu uchazeč neuspěje, má možnost zkoušku opakovat maximálně dvakrát. Pokud matrikář při předchozím písemném testu neuspěl, musí opakovat buď test z obecné části, nebo test ze zvláštní části, podle toho, u kterého z nich byl hodnocen jako "nevyhověl". Pokud byl úředník hodnocen jako "nevyhověl" v obou testech, musí opakovat oba. Stejný postup platí i pro opakování ústní zkoušky. Po úspěšném složení zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství je účastníkovi zkoušky vydáno Ministerstvem vnitra osvědčením o vykonání ZOZ.¹⁵⁹ Osvědčení o úspěšném absolvování zkoušky musí obsahovat identifikační údaje úředníka, který zkoušku skládal, tedy jméno, příjmení, titul, datum a místa narození. Osvědčení má i své číslo, které je uvedeno. Obsažena je i specifikace administrativní činnosti, pro kterou úředník prokázal svou odbornou způsobilost. Pokud úředník prokázal odbornou způsobilost jak z obecné, tak ze zvláštní části, obsahuje slova "obecná a zvláštní část zvláštní odborné způsobilosti". V případě, že úředník prokázal odbornou způsobilost pouze z obecné části nebo pouze ze zvláštní části, osvědčení obsahuje slova "obecná část zvláštní odborné způsobilosti" nebo "zvláštní část zvláštní odborné způsobilosti". Uvádí se taktéž datum jeho vydání. Zpečetěno je oficiálním razítkem Ministerstva vnitra České republiky a je podepsáno předsedy zkušební komise. Osvědčení o úspěšném složení zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství je absolventovi vydáváno pouze v jednom vyhotovení.¹⁶⁰

Dle zákona o úřednících územních samosprávných celků je povinností úředníka prohlubovat svou kvalifikaci průběžným vzděláváním. Součástí průběžného vzdělávání úředníků je široká škála kurzů, které se zaměřují na rozšiřování, aktualizaci a specializaci jejich odborných dovedností potřebných pro úspěšné vykonávání správních činností v územním samosprávném celku. Tyto kurzy nejen že poskytují možnost zdokonalení praktických dovedností, ale také umožňují úředníkům rozvíjet své jazykové schopnosti, což je klíčové pro efektivní

¹⁵⁹ PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ [online]. Praha [cit. 2024-02-21]. ISBN 978-80-7616-181-8 s. 26 - 27

¹⁶⁰ § 5 vyhlášky č. 512/2002 Sb. o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků

komunikaci při výkonu jejich povinností. Takové vzdělávání slouží k udržení kvality práce ve veřejné správě a zajištění odborné kompetence úředníků v jejich každodenní praxi. Vedoucí úřadu rozhoduje o účasti úředníka na jednotlivých kurzech. Vedoucí se rozhoduje dle potřeb územního samosprávného celku s přihlédnutím k plánu vzdělávání úředníka.¹⁶¹ Plán vzdělávání obsahuje systematický harmonogram pro prohlubování kvalifikace úředníků v rozmezí minimálně 18 pracovních dnů během následujících 3 let. Územní samosprávné celky mají povinnost vytvořit tento plán do jednoho roku od nástupu úředníka do pracovního poměru. Tento plán je následně každé tři roky posouzen a vyhodnocen, a na základě získaných výsledků je aktualizován a přizpůsoben aktuálním potřebám a cílům v oblasti vzdělávání úředníků.¹⁶² Prokázání účasti na kurzu vyžaduje předložení osvědčení, které vydala konkrétní vzdělávací instituce, jež kurz pořádala. Tímto osvědčením se potvrzuje absolvování daného kurzu a získání tak potřebných znalostí či dovedností.¹⁶³

Vzdělávání se týká také vedoucích úředníků a vedoucích úřadů. Vedoucí úředník musí dokončit vzdělávací program do dvou let od data, kdy převzal svou pozici jako vedoucí úředník. Školení pro vedoucí úředníky je rozděleno na dvě části, a to obecnou a zvláštní. Obecná část je zaměřena na širokou škálu znalostí a dovedností souvisejících s řízením úředníků a správou úřadu. Část zvláštní se soustředí na specifické oblasti, které vyplývají z prováděcích právních předpisů a týkají se konkrétních činností, které podřízení úředníci vykonávají. Touto cestou je zajištěno, že vedoucí úředníci získají souhrnné vzdělání, které jim poté umožní úspěšně řídit svůj úřad a účelně tak vést své podřízené. Vzdělávání vedoucích úředníků je hrazeno územním samosprávným celkem. Úředník, který se školení účastnil, je poté povinen zůstat u tohoto územního samosprávného celku zaměstnán po dobu následujících 3 let. Pokud takový úředník pracovní poměr s územním samosprávným celkem ukončí dříve než po uplynutí 3 let od ukončení vzdělávání pro vedoucí úředníky, je jeho povinností územnímu samosprávnému celku uhradit náklady spojené s tímto školením. Celková výše náhrady se mění dle délky setrvání úředníka v pracovním poměru. Opustil-li by pracovní poměr například 1,5 roku po

¹⁶¹ § 20 zákona č. 312/2002 Sb. o úřednících územních samosprávných celků

¹⁶² § 17 odst. 5 zákona č. 312/2002 Sb. o úřednících územních samosprávných celků

¹⁶³ § 20 odst. 4 zákona č. 312/2002 Sb. o úřednících územních samosprávných celků

dokončení tohoto vzdělávání, byl by nucen uhradit nižší část, než úředník, který by setrval pouze půl roku po ukončení vzdělávání.¹⁶⁴

8 ZMĚNY V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ V ROCE 2024

Novela zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení vzešla v platnost 1. ledna 2024. Tato novela přinesla několik významných změn v matriční praxi, které vedou k vylepšení a zefektivnění této problematiky.

Jednou ze změn je možnost vstoupit do registrovaného partnerství před libovolným matričním úřadem, který určí čas a místo pro uzavření partnerství. Tato změna umožní osobám vstupovat do partnerství bez ohledu na to, kde žijí.¹⁶⁵ Před touto novelou byl k zápisu partnerství příslušný pouze registrující matriční úřad. Osoby vstupující do partnerství tak činili prohlášení o vstupu osobně před matrikářem registrujícího matričního úřadu. Nebylo také možné, aby osoby žádaly o povolení vstupu do partnerství na kterémkoliv vhodném místě a v kteroukoliv dobu, bez ohledu na to, kde žijí.¹⁶⁶ Možnost podání žádosti o uzavření manželství na kterémkoliv místě se nyní nově týká také snoubenců. Ti mohou manželství uzavřít nyní i v nematričních obcích i před pověřeným členem zastupitelstva bez nutnosti mít trvalý pobyt v dané obci.¹⁶⁷

Další novinkou je rozšíření oprávnění k oddávání na poslance a senátory, kteří se s snoubenci dohodnou, a to v jakémkoliv matričním úřadu.¹⁶⁸ Do nynějšíka bylo možné projevit vůli o vstupu do manželství pouze před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města.¹⁶⁹ Dále je umožněno oddávání i bez přítomnosti matrikáře, a to za předpokladu, že oddávající má odbornou způsobilost matrikáře, a že snoubenci předloží vydané osvědčení o splnění podmínek pro uzavření manželství.¹⁷⁰

Změny se dotkly i oblasti určení otcovství. Nově je možné uzavřít trojdohodu o otcovství přímo před matričním úřadem nebo zastupitelským úřadem

¹⁶⁴ § 27 zákona č. 312/2002 Sb. o úřednících územních samosprávných celků

¹⁶⁵ § 13a odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁶⁶ § 13a zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.02.2023

¹⁶⁷ § 12 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁶⁸ § 11a odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁶⁹ § 11a odst. 1 a 2 písm. a) zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.02.2023

¹⁷⁰ § 11a odst. 4 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

České republiky což přináší flexibilitu a rychlost.¹⁷¹ A pokud dojde k popření otcovství, je nezletilému dítěti do knihy narození zapsáno příjmení matky, které má matka v době provedení dodatečného záznamu.¹⁷²

Několik změn se dotklo i jmen a příjmení. Nově je možné zápis jména zdobrnělého a domáckého,¹⁷³ což do roku 2024 možné nebylo.¹⁷⁴ Vznikne-li ale matričnímu úřadu pochybnost o existenci jména nebo jeho správné podobě, bude občan povinen předložit buď zcela nově odborné podklady od veřejné výzkumné instituce, jejímž předmětem činnosti je výzkum v oblasti jazykovědy, anebo znalecký posudek.¹⁷⁵ Novinkou v rámci jmen je také možnost fyzické osoby, která má v matriční knize narození zapsána více než dvě jména, a která nabude státní občanství České republiky, podat před krajským úřadem prohlášení o tom, které z nich, popřípadě která dvě z nich, bude v úředním styku užívat.¹⁷⁶ Podobný postup se týká také osoby, která má druhé jméno po otci. Když tato fyzická osoba získá české občanství, bude mít právo rozhodnout, zda bude používat jméno po otci v úředních dokumentech. V obou situacích se jedná pouze o právo jednotlivce. Osoba touto změnou nenabývá žádné povinnosti.¹⁷⁷ Díky novelizaci bude rovněž docházet ke zjednodušení postupů, například u změn jména a příjmení v případě změny pohlaví. Fyzická osoba, u které byla zahájena léčba pro změnu pohlaví, či u které již byla tato léčba ukončena, může před kterýmkoli matričním úřadem prohlásit, že bude užívat neutrální jméno, popřípadě jména, a příjmení. Společně s prohlášením je osoba povinna doložit potvrzení poskytovatele zdravotních služeb o zahájení léčby pro změnu pohlaví.¹⁷⁸ Nově je ženám a nezletilým dětem ženského pohlaví dovoleno, aby bylo jejich příjmení uvedeno v jiné podobě, než kterou pravidla české mluvnice umožňují, a to v případě, že je jejich příjmení zapsáno v matriční knize v souladu s pravidly české mluvnice. V těchto situacích není nutný souhlas manžela pro zachování či změnu používání příjmení, neboť se nejedná o formální změnu registrovaného příjmení, ale pouze o používání příjmení v jiném tvaru, který je v souladu s pravidly české gramatiky.¹⁷⁹ S ohledem na nedávné změny v

¹⁷¹ § 16 odst. 7 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁷² § 19 odst. 7 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁷³ § 62 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁷⁴ § 62 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.02.2023

¹⁷⁵ § 62 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁷⁶ § 62 odst. 4 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁷⁷ § 62 odst. 5 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁷⁸ § 72a zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁷⁹ § 69a odst. 3 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

občanském zákoníku získali manželé, kteří si po sňatku zachovali svá původní příjmení, možnost vystoupit před libovolným matričním úřadem s prohlášením o změně jejich příjmení. Toto prohlášení již není omezeno pouze na dohodu o společném příjmení, ale nově umožňuje manželům dohodnout se i na přijetí společného příjmení jednoho z partnerů a zároveň určit, že druhý partner bude připojovat své původní příjmení k tomuto společnému.¹⁸⁰ Změna se týká i manželů, kteří sdílejí společné příjmení a jeden z nich přidal své původní příjmení k příjmení společnému. Manželé tak dostali možnost žádat o zrušení tohoto připojeného příjmení před kterýmkoli matričním úřadem i během trvání manželství.¹⁸¹ V rámci novely není nyní možné, aby bylo příjmení nezletilého dítěte změněno na příjmení poručníka, či poručníků, příjmení pěstouna, pěstounů, a nebo na příjmení osoby, do jejíž péče bylo nezletilé dítě svěřeno, nejedná-li se o jednoho z rodičů. Změna není možná, jelikož se v těchto případech jedná pouze o formu náhradní rodinné péče, a ne o trvalý právní vztah.¹⁸²

Změny zákona o matrikách, jménu a příjmení se dotkly také oblasti správních poplatků, kde dochází ke změnám, konkrétně tedy k navýšení některých poplatků. Například správní poplatek za vydání duplikátu matričního dokladu nyní činí 300 Kč. Nově je také zpoplatněno vydání vícejazyčného standardního formuláře částkou 100 Kč. Další novinkou je zpoplatnění osvědčení, které potvrzuje, že snoubenci splnili veškeré požadavky nezbytné pro uzavření církevního sňatku; tento poplatek je ve výši 500 Kč.¹⁸³

Tohoto zákona se bude do budoucna týkat několik dalších novelizací. Plánováno je zavedení ustanovení, která se budou týkat elektronizace matrik. Tato iniciativa povede k souladu formátů zápisů v rámci různých systémů vedených jednotlivými matričními úřady. Dále se počítá s implementací opatření umožňujících přenos údajů do centrálního úložiště matričního informačního systému. Takový krok by měl zlepšit koordinaci a efektivitu vedení matrik a usnadnit přístup k důležitým datům v rámci celého systému. Pokroku se také v budoucích letech dočká matriční informační systém tzv. eMatrika.¹⁸⁴ eMatrika je projekt sloužící k vybudování jednotného a logicky centralizovaného systému pro

¹⁸⁰ § 70 odst. 4 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁸¹ § 70 odst. 6 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁸² § 72 odst. 4 zákona o matrikách, jménu a příjmení - znění od 01.01.2024

¹⁸³ Příloha - Sazebník zákona č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích - znění od 01.03.2024

¹⁸⁴ Novela zákona od 1. ledna 2024. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/novela-zakona-od-1-ledna-2024.aspx>

evidenci údajů souvisejících s matrikami. Tento systém by měl přinést sjednocení řešení matričních záležitostí prostřednictvím elektronické platformy, čímž umožní efektivnější a jednodušší vykonávání matriční agendy. Zásadním prvkem tohoto systému bude urychlení výměny informací mezi matričními úřady a dalšími informačními systémy v rámci veřejné správy, což zaručeně přispěje k celkové optimalizaci procesů a zvýšení efektivity vedení matrik.¹⁸⁵

9 PŘESTUPKY NA ÚSEKU MATRIK

V zákoně o matrikách, jménu a příjmení je upravena pouze část přestupků, které mohou být na úseku matrik spáchány. Jedná se o záměrné zničení, poškození nebo zneužití matričního dokladu, vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství a osvědčení, že snoubenci splnili všechny požadavky pro uzavření sňatku. Za tento přestupek je možné uložit pokutu do 10 000 Kč. Přestupku na úseku matrik se osoba také dopustí nesplní-li oznamovací povinnost vůči matričnímu úřadu při narození, úmrtí, uzavření manželství nebo registrovaném partnerství nebo úmyslně uvede při plnění oznamovací povinnosti nesprávné údaje. V rozporu se zákonem je také úmyslné neuzívání jména nebo příjmení, která jsou uvedena na matričním dokladu vydaném matričním úřadem v České republice, během úředního styku. Za přestupek je také považováno určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů o určení otcovství k témuž dítěti opakovaně před matričním úřadem, zastupitelským úřadem České republiky nebo před soudem, nebo určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů nepravdivě prohlásí, že jí není známo, že by probíhalo soudní řízení o určení otcovství k tomuto dítěti.¹⁸⁶

V rámci agendy matrik může dojít i k dalším několika přestupkům, které nejsou zákonem o matrikách, jménu a příjmení upraveny. Další přestupky jsou upraveny zákonem č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Spáchání přestupku na úseku matrik se týká uvedení nesprávných nebo neúplných údajů správnímu orgánu anebo zatajení požadovaného údaje, a to i za účelem dosažení neoprávněné výhody. Za přestupek je považováno i podání nepravdivé nebo neúplné svědecké

¹⁸⁵ EMatrika. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ematrika.aspx>

¹⁸⁶ § 79a odst. 1 písm. a) zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení

výpovědi v rámci správního řízení, nebo úmyslné uvedení lži o okolnostech jenž mají podstatný význam pro rozhodnutí.¹⁸⁷

Řízení o přestupku bude následně probíhat v souladu s postupem uvedeným v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

¹⁸⁷ § 2 zákona č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem sumarizovala všechny důležité informace týkající se matričních úřadů v České republice a celkové problematiky matrik. Práce je komplexním shrnutím veškeré matriční činnosti a činností s ní úzce spjatou.

Pojem „matrika“ má své kořeny již v dávné minulosti, a od té doby je neustále vyvíjen. Novelizace právní úpravy uskutečněná v roce 2024 přinesla na tento úsek nespočet změn, které jsou důkazem toho, že matriky jsou neustále modernizovány. Důležité péče se dostalo též oblasti archivace a s ní spjaté digitalizace, jež jsou opodstatněným prvkem při budování dostupnosti historických dat, jako zachování odkazů pro další generace. V udržení správného chodu této agendy hraje podstatnou roli matrikář. Matrikáři jsou zodpovědní za správné plnění činností matričních úřadů, jako je například správa matričních knih, kdy je tato činnost základem pro fungování státní správy a zároveň poskytuje podstatná historická data. Důležitá je také správnost dat, a to z důvodu toho, že informace obsažené v matrikách mohou být používány pro důkazy ve sporu, jako je například dědické řízení. Práce matrikářů musí být tedy důkladná a bez chybná, proto je ze strany státu na matrikáře kladeno spousta nároků, které jsou ale velmi významné k zajištění správného chodu.

Všeobecně lze říci, že práce na rozvoji v oblasti matrik je nesmírně důležitá pro fungování společnosti a zachování kontinuity evidovaných událostí v životech jedinců. Je nezbytné, aby matriční úřady disponovaly odpovídajícími zdroji a technologiemi, a zároveň aby personál disponoval odpovídajícím vzděláním a dovednostmi, pro správný rozvoj účinnosti správy

I přesto, že problematika spojená s matrikami je velice rozsáhlá, nevyskytuje se ohledně ní příliš mnoho literatury. Mými zdroji je tedy především zákonná právní úprava dané oblasti.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce věnuje pozornost matričním úřadům v České republice se zaměřením na komplexní porozumění jejich fungování. V této bakalářské práci je stručně přiblížen historický vývoj matrik sahající až do počátku křesťanství. Práce je především orientována na činnost matričních úřadů. Do činnosti matričních úřadů spadá zejména vedení matričních knih a vydání matričních dokladů, s čímž je spojeno nespočet dalších důležitých činností, které matriční úřady vykonávají. Důležitost je v práci kladena na matriční knihy, důrazněji na zápis do matričních knih a na nahlížení do nich. S činností matrik souvisí práce matrikářů, na které je pro správný výkon jejich práce kladeno nespočet nároků. V roce 2007 započala digitalizace matrik v archivech České republiky, která byla velkým přínosem v oblasti matrik, proto se jí tato bakalářská práce také zabývá. V neposlední řadě je též zmíněna novela zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení z roku 2024, která přinesla do oblasti matrik několik změn.

Problematika na úseku matričních úřadů je velmi obsáhlým tématem. V České republice je funkce matričních úřadů na vysoké úrovni, čemuž napovídá i důraz na průběžné vzdělávání matrikářů.

SUMMARY

This bachelor thesis focuses on registry offices in the Czech Republic, with a focus on gaining a comprehensive understanding of their functioning. The thesis briefly outlines the historical development of registries dating back to the early days of Christianity. It primarily examines into the activities of registry offices, which include maintaining registry books and issuing registry documents, along with numerous other important tasks they perform. Attention is placed on registry books, particularly on its entries and access to them. The work of registry clerks is closely related to registry activities, and they are subject to numerous requirements for the proper performance of their work. In 2007, the digitalization of registries in Czech archives began, which was a significant contribution to the field of registries, therefore this bachelor thesis also addresses it. Lastly, the thesis mentions the amendment to Act. Nr. 301/2000 Coll., of the Parliament of the Czech Republic on record books, name and surname, from the year 2024, which brought several changes to the field of registries.

The matter of registry offices is a very extensive topic. In the Czech Republic, the role of registry offices is at a high level, as evidenced by the emphasis on ongoing education for registry clerks.

POUŽITÁ LITERATURA

LITERATURA

- HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8
- MOTEJL, Otakar a Miloš VALÁŠEK. *Matriční úřady*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-254-3404-8

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- vyhláška č. 512/2002 Sb. o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků
- vyhláška Ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb. vyhláška, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
- zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a
- zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení
- zákona č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích
- zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník
- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
- zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství
- zákona č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích
- zákona č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě
- zákona č. 312/2002 Sb. o úřednících územních samosprávných celků
- zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
- zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Digitalizace v archivech. *Česká genealogická a heraldická společnost v Praze* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <http://www.genealogie.cz/aktivity/digitalizace/>
- *EMatrika. Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ematrika.aspx>
- Matriční úřady. *Český statistický úřad* [online]. 2023 [cit. 2024-09-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/rso/matricni_urady
- Matriky. GENE A [online]. 2012 [cit. 2023-01-13]. Dostupné z: <http://www.genea.cz/informace/badani-v-archivu/matriky/>
- Matrika - co je to a co obsahuje?, 2018. *MyLaw* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://mylaw.cz/clanek/matrika-co-je-to-a-co-obsahuje-369>

- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [MVČR]. PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ: studijní pomůcka pro přípravu matriční části zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství (zpracováno podle právního stavu platného k 1. 1. 2023) [online]. Praha, 2023 [cit. 2024-01.-13]. ISBN 978-80-7616-181-8. Dostupné z: https://www.institutpraha.cz/obj/files/8/sys_media_5826.pdf
- Novela zákona od 1. ledna 2024. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/novela-zakona-od-1-ledna-2024.aspx>
- NOVOTNÁ, Ludmila a Jana KOPEČKOVÁ, 2015. *Digitalizace matrik v archivech České republiky s přihlédnutím k situaci ve Státním oblastním archivu v Plzni* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.inforum.cz/pdf/2014/novotna-ludmila.pdf>
- Poklady české historie a kouzlo digitalizace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2013 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poklady-ceske-historie-a-kouzlo-digitalizace.aspx>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1, Seznam registrujících matričních úřadů	16
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Rodný list vzor (obrázek)

Příloha 2: Oddací list vzor (obrázek)

Příloha 3: Doklad o registrovaném partnerství vzor (obrázek)

Příloha 4: Úmrtní list vzor 1 (obrázek)

Příloha 5: Úmrtní list vzor 2 (obrázek)

PŘÍLOHY

Příloha 1: Rodný list vzor

ČESKÁ REPUBLIKA	
RODNÝ LIST	
v knize narození matričního úřadu	
okres	
ve svazku roč. strana/list poř. č.	
Místo narození	
Den, měsíc a rok narození	
Rodné číslo	
Pohlaví	
Jméno, popř. jména dítěte	
Příjmení dítěte	
Otec dítěte: jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení datum a místo narození, okres/stát rodné číslo	
Matka dítěte: jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení datum a místo narození, okres/stát rodné číslo	
Poznámka	

V

dne jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: R 000000

PANTONE 365 U

Příloha 2: Oddací list vzor

ČESKÁ REPUBLIKA

ODDACÍ LIST

v knize manželství matričního úřadu

okres

ve svazku roč. strana/list poř. č.

Místo uzavření manželství		
Den, měsíc, rok uzavření manželství		
	muž	žena
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení		
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení rodičů		
Dohoda o příjmení: muž: žena: děti:		
Poznámka		

V

dne jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: O 000000

PANTONE 691 U

Příloha 3: Doklad o registrovaném partnerství vzor

ČESKÁ REPUBLIKA

DOKLAD

O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ

v knize registrovaného partnerství matričního úřadu

kraj

ve svazku roč. list poř. č.

Místo prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství		
Den, měsíc, rok prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství		
	partner/ka	partner/ka
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení		
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení rodičů		
Poznámka		

V

dne jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: P 000000

PANTONE 290 U

Příloha 4: Úmrtní list vzor 1

ČESKÁ REPUBLIKA
ÚMRTNÍ LIST

v knize úmrtí matričního úřadu

okres

ve svazku roč. strana/list poř. č.

Místo úmrtí	
Den, měsíc a rok úmrtí	
Jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení	
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát	
Osobní stav	
Rodné číslo	
Pohlaví	
Místo trvalého pobytu, okres/stát	
Manžel(ka): jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení rodné číslo	
Poznámka	

V

dne

.....
jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: ÚL 000000

PANTONE 427 U

Příloha 5: Úmrtí list vzor 2

ČESKÁ REPUBLIKA
ÚMRTNÍ LIST

v knize úmrtí matričního úřadu

okres

ve svazku roč. list poř. č.

Místo úmrtí	
Den, měsíc a rok úmrtí	
Jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení	
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát	
Osobní stav	
Rodné číslo	
Pohlaví	
Místo trvalého pobytu, okres/stát	
Partner/ka: jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení rodné číslo	
Poznámka	

V

dne

.....
jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: ÚP 000000

PANTONE 427 U